БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 110 (11096) | 1966 оной май 8, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Совет арадай материальна байдал һайжаруулхын түлөө тэмсэхэдээ, партиин хүтэлбэрээр совет арад олон юумэ түйлажа шадаа. Ажалшадай байдал саашадань бүри горитойгоор һайжаруулхые хэн хүсэнэб, тэрэ коммунистнүүдай партиин политикын түлөө, коммунистнүүд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэ байна.

(Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Хандалгаһаа)

БҮХЫ ҺУНГАГШАДТА—ЭРЭГТЭЙ, ЭМЭГТЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ, ЭРЭГТЭЙ, ЭМЭГТЭЙ ТАРЯАШАДТА, СОВЕТ ИНТЕЛЛИГЕНЦИДЭ, СОВЕТ АРМИИН, ДАЛАЙН-СЭРЭГЭЙ ФЛОДОЙ СЭРЭГШЭДТЭ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ

Х А Н Д А Л Г А

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Советскэ Союзай гражданинууд!

Ханап 1966 оной июнин 12-то өөһэдынгөө үндэр дээдэ ...ай уялга дүүргэхэеэ—Совет Социалис Республиканүүдай ...ай Верховно Соведтэ депутадуудые һунгахаяа байнат.

Советскэ Союзай Коммунис парти партийнабэшэ хүнүүдтэй ...нэгэдэл, бата холбоо барисаатайгаар СССР-эй Верховно Со... һунгалта үнгэргэхэеэ байна.

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съездын шиидхэбэ...дээр зориһжоһон ажалша олониитын политическэ ехэ дэб...ын, үндэр дээдэ эдэбхи үүсхэлэй оршон байдалда мүнөөнэй ...үлиин кампани ябуулагдана.

КПСС-эй XXIII съезд ороноо хүгжөөхэ эгээн шухала эконо...ка, политическэ асуудалнуудые ленинскэ залан сэхээр, ...этэй һайнаар зүбшэн хэлсээд, ойрын жэлнүүдтэ партиин ...улхэ зорилгонуудые тодорхойлоо. Манай ороной коммунист... бүхы ажалшад съездын шиидхэбэринүүдые нэтэн һанал...ар һайшаагаад, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө ...зоригтойгоор тэмсэжэ байнхай.

Мүнөө манай Эхэ орон дэлхэй дээрэхи эгээн ехэ индустриаль...рэнүүдэй нэгэн, мүлжэгшэ ангинуудгүй социальна ба үндэ...һэнай дарлалта гээшые мэдэхэгүй, ниитын эгээн түрүү бай...жатай орон болонхой. Советскэ Союзай ажалшад хүн тү...эй түүхэдэ түрүүшынхеэ социализм байгуулаад, коммунис ...во байгуулха зорилгонуудые шиидхэжэ байна.

Совет хүнүүд ябажа ерэһэн замаа эрьен харахадаа, Коммунис ...иин хүтэлбэри доро социалис Эхэ оронойнгоо түйлаһан аса... амжалтануудаар омогорхохо ёһоороо омогорхоно.

Манай зам хүнгэхэн бэшэ байгаа. Дэлхэйн хархисуудай нэгэ... хүсэнэй зүгһөө сэрэгэй интервенци, алалга хюдалга, ...тическэ ба экономическа хашалта хөжэ, залуу Совет гүрэ... дараха һэдэлгэ гаргадаг байһан үе сагые һананабди. Олон ... яһатанһаа бүридэһэн совет арад Коммунис партияа тойрон ...жэ, бүхы хүсэеэ элсүүлэн, империалистнүүдай добтолгые ... сохиһон, тон ехэ бэрхэшээлнүүдые дабан, социализм бай... эхилһэн юм. Совет хүнүүд хүсэд эдеэлэнгүй ябажа, элдэб ...шээлнүүдые дабажа, манай түрүүшын электростанцинуудые, ...уд болон фабриканүүдые барихын тула түхэриг бүхэнөө ...гаргажа үгөдэг байһан. Капиталис этэгээдүүд тиихэдэ совет ...ые мүшэлэл хоёо гаргадаг, социализм байгуулгын түсэ... таһалдаха гэхэ мэтээр абаралдадаг байгаа.

Совет ороной агууехэ зорилго тээшээ илалтата замаар алхал...хада, империалистнүүд ара үбэргүй зэбсэглэһэн фашис...шэдые бидэн хүдар тухиран дабхюулаад, тэдэнь манай орон ...болон ороже, эхэнэрнүүд, үхибүүд болон үбгэд хүгшэдые ..., хото болон тосхонүүдые сүм галдаһан, арад зоной айхаб... оролдолгоор бүтээгдэһэн бүхы юумые һандаргаһан юм. ...нис парти, совет арад хүндэ хүшэр туршалгын жэлнүүдтэ ... хухараагүй, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, ээрхэг түрим...айсаниие һамна зада сохёо бэлэй.

... түмэнэй, Коммунис партиин хүсэ шадал үнэхөөрөө бараг...үй ехэ байжа, хамаг бэрхэшээлнүүдые дабан, арадайнгаа ... һэргээн хүгжөөһэн, ороноо индустриальна түгэлдэр хүсэ ...най болгоһон, тиигээд дэлхэйн эрдэм, техникын түрүү ша...та дэбжүүлэн гаргаһан байна. Манай социалис байгуулал... совет арадай, Коммунис партиин бата нэгэдэл, коммунизмын ... бодолнүүдта совет хүнүүдэй үнэн байдаг ушар элэ хүсэ...ынь эшэ нүхэсэл болоно.

КПСС-эй Центральна Комитет мүнөөдэр совет арадта ханда... үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада, тайлбарилбал, СССР-эй ...но Соведэй өнэнэй урда тээхи һунгалтаһаа хойшо орон до...гдэһэн, бүтээгдэһэн юумэнүүд тухай элидхэхые, мүн ерээ... бэелүүлэгдэхэ түсэбүүд тухай, экономико болон соёл бол...лоо хүгжөөхын тула, арад зоной байдал улам һайжаруул...тула юу хэхэ ёһотой байһан тухайдаа хөөрэхые өөрынгөө ... тоолоно.

Совет хүнүүд партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүдые хү... болгон, энэ һунгалтаяа үнгэргэхэнь. Түсэбтэ долоон жэ...нгүүд, шэнэ табан жэлэй түсэбэй саашанхи зорилгонууд ...нис партиие, совет арадые зоригжуулна. Манай орон тү... табан жэлнүүдэй өгсэ шатануудые дамжан, коммунизмын ...ой тээшэ хэлбэришэгүй дабшана, улам ехэ хүсэтэй, бүри ...хан боложо байна. Бүхы дэлхэйн арадуул капиталис бай...һаа социалис байгуулалтын үлүү һайн байһанда улам ... этигэнэ.

...хэдүүд, эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэрилэгшэд!

Манай орон социалис промышленностяа хүгжөөлгын талаар ...амжалтануудые түйлан, СССР-эй Верховно Соведые һунга... байна. Советскэ Союзнай промышленна үйлэдбэрилгын ...хэмжээнэй талаар дэлхэй дээрэ хоёрдохи һуури эзэлнэ, ...дэлхэйн промышленна продукциин табанай нэгэ хуби ша... үйлэдбэрилэн гаргана.

Түсэбтэ долоон жэлэй турша соо промышленна продукциин ... 84 процентээр нэмээ, арадай ажахын үйлэдбэриин гол ... хоёр дахин шахуу ехэ болоо; хэрэглэмжэдэ, нөөсэлгэдэ ...гаргаһан национальна доходнай 53 процентээр нэмээ. Үр...һунгалтаһаа хойшо үнгэрһэн жэлнүүдэй турша соо 2500 ... промышленна томо предприятинууд шэнээр баригдажа, ...ашаглагда оруулагдаһан байна.

Манай хэрэглэмжын эд товар үйлэдбэрилгэ улам нэмэнэ. ...ондо Советскэ Союз дотор 9 миллиард үлүүтэй метр бүд ... гаргагдаа, 486 миллион паар гутал оёгдоо. Радиоприём..., телевизорнүүд, холодильнигүүд, хубсаһа үгаадаг маши..., мотоциклнүүд, бусад эд бараан нилээд ехээр бүтээгдэн ...дэг болонхой. Эдэ түйлалтанууд манай ажабайдалда, ажа... эли тодоор харагдана. Түйлаһан амжалтанууд ...хүдэлмэришэн ангиин, инженернүүд болон техниүүдэй, ...шленностиин, барилгын, транспортын бүхы хүдэлмэрилэг... оролдосотой ажалай үрэ болоно.

Партимнай амжалта түйлалтануудые съезд дээрээ тэмдэглэ...гдана, мүн дутуу дундануудые ба бэрхэшээлнүүд тухай арад ...хэлээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ промышленна үйлэдбэрилгын, ... бүтээсын эршэ темпнь зарим тэды удаарһан, гол фонд... капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ зөөри үрэ ...шагаар ашаглагдадаг болоһон байгаа, Хүнгэн, эдеэ хоолой ...шленностиие хүгжөөхэ даалгабаринууд хүсэд дүүргэгдээ...

...артын, сентябриин (1965 оной) Пленумүүдэй шиидхэбэри... бүхы партиин, совет арадай зүгһөө нэгэн һаналтайгаар дэм..., шэнэ табан жэлэй түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ ... һайн арга боломжо хангаа. Табан жэлэй түсэб, тушаа ... XXIII съездын Директивэнүүд хадаа коммунизмын ма...льно-техническэ үндэһэ һуури байгуулхын түлөө совет ара...тай шухала шатань болоно. Табан жэлэй түсэбэй гол ...ынь юуб гэхэдэ, эрдэм болон техникын түйлалтануудые бүхы талаарнь хэрэглэһэнэй, ниитын бүхы үйлэдбэриие индустриальна аргаар хүгжөөһэнэй, тэрэнэй ашаг үрые, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр промышленностиин бүри ехэ үргалта, хүдөө ажахын хурдан түргэн, тогтууритай хүгжэлгэ хангаха, тиин арад зоной байдалые улам һайжаруулха болонобди.

Түсэбтэ табан жэлэй турша соо хэдэн зуугаад завод, фабрика, шахта ба электростанцинуудые бариха ёһотой бологдоно. Арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргадаг предприятинуудай барилга үргэдхэгдэхэ, энэнэй тулада үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ хоёр дахин шахуу ехэ мүнгэн гаргашалагдаха байха.

Шэнэ городууд болон поселогууд, байрын шэнэ гэрнүүд, һургуулинууд, хүүгэдэй яслинууд болон саадууд, клубууд, библиотекэнүүд, спортын барилганууд, поликлиникэнүүд, больницанууд баригдаха.

Предприятинуудай ажал хэрэг саг үргэлжэ һайжаруулхыетнай, экономическа гүйсэдхэл ба ажалай бүтээсэ, продукциин шанар улам дээшэлүүлхыетнай таанадые, хүдэлмэришэд, барилгашад, инженернүүд болон техниүүдые партимнай уряална. Совет экономикын хүсэн түгэс шэнэ хүгжэлтэ хангахын түлөө социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлэгты! Эдэбхи үүсхэл улам ехээр гаргагты, эрдэм ухаанай түйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл, материальна ба моральна урмашуулгануудые хүсэд бүринөөр хэрэглэгты! Ажалда коммунис ёһоор хандахын түлөө тэмсэгты!

Манай арад КПСС-эй хүтэлбэри доро ябажа, мүнөө сагай индустри эмхидхэн байгуулгын, социалис промышленностиин хүсэ шадал бэхижүүлгын талаар үнэхөөрөө түүхэтэ ехэ амжалтануудые түйлаа. Манай промышленностиин саашадаашье амжалтатайгаар хүгжэхые, эрхим шанартай, мүнөө сагай промышленна продукцяар ороноо хангаан, совет экономикынгоо техническэ хүгжэлтын замаар дабшахые хүсэдэг хүн коммунистнүүдай партиин политикын түлөө, коммунистнүүд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэ байха.

Нүхэдүүд, эрэгтэй, эмэгтэй таряашад!

Коммунис парти хүдөө ажахыгаа саашадань хүгжөөлгые шухала удха шанартайда тоолоно. Һүүлэй дүрбэн жэл соо манай орон дотор хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ нэмэһэн байна. Энэмнай—колхозниүүдай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, агрономууд болон зоотехниүүдэй, инженер-механизаторнуудай оролдосотой ажалай үрэ гээшэ. Гэхэ зуура хүдөө ажахын талаар долоон жэлэй түсэбэй даабаринуудай хүсэд дүүргэгдээгүй байһыень таанад мүн лэ мэдэнэт.

Партимнай эдэ дутуу дундануудые зайсуулха хэмжээнүүдые мартынгаа (1965 оной) Пленум дээрэ тодорхойлон хараалаа һэн. Тус Пленумэй шиидхэбэринүүд КПСС-эй XXIII съездээр бүрин һайшаагдаа. Колхозууд, совхозуудай экономико, материально-техническэ эрсэ боломжонууд улам бэхижүүлэгдэнэ. Хэһэн ажалайнгаа үрэ дүнгүүдээр хүдөө нютагуудай ажалшадай урмашалгань ехэ болоно. Колхозууд, совхозууд бүхы табан жэл соо гүрэндэ продуктнуудаа худалдаха хубилшагүй түсэбүүдтэй болоо, газар таряалангай, мал ажалай олохон янзын продуктнуудые худалдаха үнэ сэн дээшэлүүлэгдээ, хүдөө ажахын машинануудай, запас частьнуудай, минеральна үтэгжүүлгын, хүдөө тосхондо үгтэдэг электрын эршэ хүсэнэй үнэ сэн хямдаруулагдаа.

Эдэ бүгэдэнэй аша үрэнь гаража байна. Нёдондо жэл олохон районуудта ган гасуурай болобошье, хүдөө ажахымнай үнгэрһэн алишье жэлэйхиһээ үлүү ехэ продукци үгөө. Мал ажалай хэрэг һайжаржа захалаа, колхозуудай олзо оршонь нэмээ.

Гэхэ зуура эдеэ хоолой зүйлнүүдэй талаар совет хүнүүдэй улам ехэ боложо байгаа хэрэглэмжые, хүдөө ажахын түүхэй эдүүдэй талаар — промышленностиин эрилтые жэлһээ жэлдэ бүри хүсэд дүүрэн хангахын тула ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй байна. Энэнэй тулада юу хэхэ болонобибди? Түбхын түрүүндэ эхилээшэ табан жэл соо тогтууритай баян үргаса абаха, ороной бүхы нютагуудтахи газарай үрэжэлые эрид һайжаруулха, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ шухала.

Хүдөө ажахыдахи капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ һомололгые хоёр дахин тухай нэмээхэ, хүдөө нютагуудта үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ хэды шэнээн ехэ юумэ үгэхэ: тракторнуудые—700 мянгаар, ашаанай автомобильнүүдые—680 мянгаар, хүдөө ажахын машинануудые — 4 миллиард түхэригтэ үлүүлэн үгэхэ гэжэ КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд соо хараалагданхай. 1970 оной үеэр колхозууд, совхозууд 1965 онойхиһоо хоёр дахин ехэ минеральна үтэгжүүлгэ абаха байна. Мелиорациин талаар ехэ программа дүүргэгдэхэ.

Гүрэнэй үгэһэн бүхы юумые колхозууд, совхозууд эзэн ёһоор ашаглаха зэргэтэй.

Экономикоёо бүхы аргаар хүгжөөхэ, бэхижүүлхые, ажахы бүхэнэй ашаг ехэтэй болохые, газар таряалангаа бүри болбосон һайнаар эрхилхые, эрдэм болон ажалай түйлаһан бүхы түрүү юумэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхые, гүрэнэй үмэнэдэхи уялгануудаа дүүргэхыетнай нүхэд колхозниүүд, совхозуудай хүдэлмэришэд, таанадые партимнай уряална.

Манай арад зон КПСС-эй хүтэлбэри доро социалис хүдөө ажахыгаа хүгжөөхын түлөө тэмсэн, ехэ амжалтануудые түйлаа. Продуктнуудай элбэг дэлбэг болохо ябадал хангаан, социалис хүдөө ажахыгаа бүри һайнаар хүгжөөхые хүсэдэг хүн коммунистнүүдай партиин политикын түлөө, коммунистнүүдай ба партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэ байха.

Нүхэдүүд, совет интеллигентнэр!

Совет Эхэ оронойнгоо түрүү эрдэм ухаанай, социалис соёлой орон болоһондонь бидэнэр бултадаа омогорхонобди. Оройдоол табяад жэлэй саана манай арад зон үргэлжэдөө шахуу үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан аад, харин мүнөө эгээн ехэ эрдэм болбосоролтой болонхой. Совет хүн замбуулин хүдар хамагһаа түрүүн дүүлин гараа, анар холын планетэнүүдтэ хүрэхэ хабатай гайхамшаг машинануудые бүтээтээ.

Советскэ Союз дотор 70 миллион шахуу хүн һурадаг гэжэ бүхы дэлхэй мэдэнэ. США-гайхиһаа дүрбэ дахин шахуу олон инженернүүд манайда бэлдэгдэдэг. Эрдэм наука хүгжөөлгэдэ угаа ехэ анхарал хандуулагдана. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада орон доторнай эрдэм-шэнжэлгын хэдэн арбаад шэнэ институдууд тогтоогдоо, союзна республиканүүдай эрдэм ухаанай центрнүүд улам үргэжэ, бэхижэжэ үргэлжэлөө. Манай Эхэ орон замбуулинай хизаар дайдые шэнжэлгын ядерна физикын, математикын, электроникын, радиотехникын, металлургиин талаар түрүү һууринуудые эзэлнэ.

Орон дотороо һуралсал, эрдэм, литература, искусство улам ехээр хүгжөөхын тула саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргалгые Коммунис парти өөрынгөө тон шухала зорилгодо тоолоно.

Манай парти эрдэм, соёлой талаар Эхэ оронойнгоо саашадаа хүгжэхэ дэбжэхын түлөө тэмсэхыень совет интеллигенциие һунгалтын урда гээ уряална. Партимнай үргэжэ байгаа эдир үетэнэие бата бэхи эрдэм болбосоролтой болгон бүри эдэбхитэйгээр зэбсэгжүүлхыень; коммунизмын суртал бодолдо үнэн, эрхим дээдэ шадабаритай, түгэс эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхыень; бүхы талаараа эрхимлэхэ аргатайгаар совет эрдэм наука хүгжөөхыень; совет хүнүүдэй элүүр энхые бүри һайнаар сахихыень, совет арадай баатар габьяата хэрэгүүдэй һүр жабхалангые, гоё һайханиие уран зохёолнууд дотороо эли тодоор зурагдан харуулхыень совет интеллигенциие парти уряална.

Шэнэ табан жэлэй асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ, манай экономико болон соёлые бүри ехээр хүгжөөхэ ябадал совет хүнүүдые коммунис дээдэ үзэл сурталтайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй таһаршагүй холбоотой. Манай обществын бүхы гэшүүдэй үнэр ёһо һайн мэдэдэг болохо тума тэдэнэй эдэбхи үүсхэл бүри ехээр бадарха, коммунизм байгуулгын хэрэгтэ хүн бүхэнэй оруулдаг хубитань бүри ехэ болохо байна.

Эрдэм наука, соёл культура болон искусствые хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ совет арад партиин хүтэлбэрээр угаа ехэ амжалтануудые түйлаа. Совет эрдэм наукын, соёл культурын саашанхи хүгжэлтые хэн хүсэнэб, энэ талаар дэлхэй дээрэ Советскэ Союзай байдал бэхижүүлхые хэн хүсэнэб, тэрэ коммунистнүүдай партиин политикын түлөө, коммунистнүүд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэ байна.

Нүхэдүүд, Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд!

Таанад—манай Эхэ ороной ойроо хүртэшэгүй хилэнүүдые өөрэлхэг зоригтойгоор хамгаалагшад болоно гээшэт. Таанад совет хүнүүдэй амгалан ажалые хёрхо хурсаар хамгаалнат. Социализмын түйлалтануудые хамгаалхын тулада таанадые эгээн лэ шэнэ, һүр хүсэтэ техникээр зэбсэглэхэ зорилгоор арад, парти, гүрэн бүхы шухала юумэнүүдые хэнэ, саашадаашье хэхэ. Дайшалхы буу зэбсэгээ бүри эрхим һайнаар шудалха, ямаршье ээрхэг туримхайшуулдэ эрид шангаа сохилто үгэхөөр хэзээдэшье бэлэн байха гээшэ таанадай зорилго болоно.

Политическэ, дайшалхы бэлэдхэлээ саашадань дээшэлүүлхыень совет сэрэгшэдые һунгалтын урдуур Коммунис парти уряална. Парти хадаа сэрэгшэд-коммунистнүүд болон комсомолшууд бүхы армида үльгэр жэшээ боложо үгэхэ гэжэ лаб этигэнэ. өөрынгөө тангаригта үнэн сэхэ байдаг бүхы сэрэгэй алба хэгшэд манай социалис Эхэ орониие саашадаашье батаар хамгаалха гэжэ гүнзэгы ехээр этигэн найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Совет хүнүүдэй амгаланаар ажаллаха эрхэ байдал хангахын тулада совет арад партиин хүтэлбэрээр бүхы шухала юумэнүүдые хэнэ. Манай өөрынгөө хамгаалха шадабариие улам дээшэлүүлэн шангадхахые хэн хүсэнэб, бата бэхи эб найрамдалые хэн хүсэнэб, тэрэ Коммунис партиин политикын түлөө, коммунистнүүд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэ байна.

Нүхэд һунгагшад!

Советскэ Союз—олонациональна гүрэн мүн. Бүхы нацинууд болон үндэһэ яһатанай үнэхөөрөөл аха дүүгэй холбоо барисаа байгуулга социалис революциин агууехэ түйлалтануудай нэгэн болоно.

Хуушан Россида ажаһуудаг арадуудые һалгаан хубаадуулдаг национальна хёмороон үни хада үгы болоо, хэзээдэшье һөөргөө һэргэхэгүй. Советскэ Союзай тэгшэ эрхэтэ аха дүү арадууд хэтэ үеынгөө гээгдэлые дабан зайсуулаад, эбтэй өетэй нэгэ бүлэ дотор коммунизм тээшэ найдамтайгаар урагшаа дабшана.

Национальна республиканүүдые хүгжөөлгэдэ үнгэрһэн дүрбэн жэлэй турша соо шэнэ асари ехэ амжалтанууд түйлагдаа. Союзна болон автономито республиканүүдта промышленность, хүдөө ажахы хурдан түргэнөөр хүгжэнэ. Совет арадуудай соёл культура ехээр һалбаран хүгжөө.

Манай олонациональна гүрэниие бэхижүүлхын түлөө, СССР-эй бүхы арадуудые али бүхы талаһаань хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ партиин хүтэлбэрээр совет хүнүүд агууехэ илалтануудые түйлаа. Арадуудай хани барисаа саашадань хүгжөөхые, аха дүү республиканүүдай экономико болон соёл культурын шэнэ дэбжэлтэ хангахые, нэгэн ниитэ Советскэ Союз дотор тэдэниие саашадань нягтаар жагсаахые хэн хүсэнэб, тэрэ коммунистнүүдай партиин политикын түлөө, коммунистнүүд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэ байна.

Нүхэд һунгагшад!

Олонациональна совет арадай байдалые саашадань һайжаруулга түрүүшын ээлжээнэй удха шанартай гэжэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд соо тоологдоһон байха юм.

Өөрынгөө ажалай үрэ дүнгүүдые совет хүнүүд бодотоор мэдэрнэ. Тэдэнэй ажабайдал жэл ерэхэ тудам материальна болон оюун бодолой талаар бүри баян дэлгэр, улам удха түгэлдэр боложол байдаг. Социализм манай арадай хододоо мэдэрдэг бодото шухала хэрэг, совет ёһоной ажабайдалай удхань болонхой. Мүнөө хүн бүхэн социалис байгуулалтын ямар ехэ булюу һайн байһые хүсэдөөр ойлгоно, нюдөөрөө харана.

Империализмын номнолшод баруун оронуудтахи буржуазна ажабайдалые аһан шадалаараа магтадаг байха юм. Тиихэтээ хамта мүлжэлгэһөө, социальна болон национальна дарлалтаһаа, хүндэ хүшэр хойшолонтой хүдэлмэригүйдэлгэһөө сүлөөрһэн, ерээдүйдөө этигэдэг совет арадай агууехэ социальна түйлалтанууд тухай үнэн зүб үгэнүүдһөө империализмын номнолшод айдаг гээшэ. Манай орондо арад медицинскэ туһаламжа түлөөһэгүйгөөр абадаг, пенсеэр хангагдадаг, манайда гэр байрын түлөөһэн эгээн лэ хямда байдаг. Эдэниие нюуха гэжэ буржуазна номнолшод һэдэдэг. Манай орондо хүүгэдэй эмхи зургаанууд, пионернүүдэй лагерьнүүдта, арадай гэгээрэлдэ арад зондо имагтал социализмын үгэжэ шадаха, үгэжэшье байдаг бүхы баялигые байгуулгада зорюулагдадаг мүнгэ зөөриие тооложо үзэхэ болоо һаань, тэдэндэ таарамжагүй болохо байна. Капитализм олониитэ ажалшадта, харшаар, хүн бүхэндэ харшаар хандадаг, тиихэдэнь ажалша арадай, хүн бүхэнэй ажабайдалай шухалын шухала асуудалнуудые социализм шиидхэдэг байна. Капитализм ашаг олзын түлөө дугташахадаа, хүдэлмэришэн хүниие эгээн лэ шэрүүн шангаар мүлжэжэ оролог.

Манай орондо ажалшадай байдал саашадань һайжаруулха талаар шэнэ шухала хэмжээнүүдые парти, правительство үнгэрһэн дүрбэн жэлэй турша соо бэелүүлээ. Хүн бүхэндэ абажа үзэбэл бодото олзо доход 18 шахуу процентээр дээшэлээ. Хүн зониие сэхэ хангадаг һалбаринуудай хори миллион хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн имагтал һүүлшын хоёр жэлэй турша соо дээшэлүүлэгдэһэн байха юм.

Колхозниүүдай нэгэ үдэрэй хүдэлмэриин түлөөһэн урда жэлэйхитэй сасуулбал 1965 ондо 17 процентээр нэмээ. Ниитын фонднуудһаа совет хүнүүдэй абадаг материальна ашаг туһын хэмжээн дээшэлжэ, угаа ехэ хэмжээндэ хүрөө гэбэл, 1965 ондо 41,5 миллиард түхэриг болоо. Үнгэрэгшэ жэлһээ эхилэн найма миллион шахуу колхозник пенси абана. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай инвалидуудта, наһа бараһан сэрэгшэдэй бүлэнэртэ үгтэдэг хүнгэлэлтэнүүд үргэдхэгдөө.

Будаа, хубсаһанай болон бусад зарим эд бараанай розничэ сэнгүүд хямдаруулагдаа. Хүдөөтэ худалдагдадаг эд бараанай сэнгүүд хямдаруулагдажа, городойхитой адли болгогдоһон байна. Город болон тосхондо хүн зониие эд бараагаар хангалга һайжаржал байдаг.

Санаторинуудай, амаралтын байшангуудай, мүн больницануудай, поликлиникэнүүдэй тоо бүри олон болоо. Хаа хаанагүй гэр байрын барилга угаа ехээр хэгдэнэ. Үнгэрһэн һунгалтаһаа хойшо 43 миллион совет хүн шэнэ квартира болон гэртэ ороһон гү, али байраа үргэдхэн һайжаруулһан байна.

Эдэ бүгэдэ — найдуулганууд бэшэ, харин баримтанууд болоно гээшэ. Эдэ бүгэдэ — манай үе сагай бодото байдал болоно. Зүгөөр манайда дутуу дундануудшье олон гэжэ бидэнэр мэдэнэбди. Зарим эд бараанай тоо, түхэл янза болон шанар маанадые хангажа шадахагүй байна. Бидэнэрэй гэр байра олоор баридаг болоошье һаа, гэр байраяа һайжаруулхаар бүлэнэр үшөөл олон бии.

Совет хүнүүдэй байдалые саашадань һайжаруулгые өөрынгөө шухалын шухала зорилго болгон парти табина. Энэ табан жэлдэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэн дунда зэргээр 20 процентһээ бага бэшээр дээшэлхэ. Эгээн доодо захын салин хүлһэн һарын 60 түхэриг хүрэтэр нэмэгдэхэ. Хэрэглэмжын ниитын фондуудһаа үгтэдэг мүнгэн түлөөһэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүд 40 процентһээ бага бэшээр нэмэхэ болоно. Тэдхэмжын наһанда хүрэгшэдэй пенсиин эгээн доодо захын хэмжээн нэмээгдэхээр түсэблэгдэнэ. Тэдхэмжын наһанда хүрэһэн хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта пенси тогтоохо талаар хуулиин ёһоор хараалагдаһан гурим колхозниүүдта хамаадаха болоо. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэнһөө абтадаг налогые болюулха, бага болгохо хэмжээнүүд саашадаа абтаха. Үйлэдбэриин, ажалай бүтээсын дээшэлхэ тудам арадай хэрэглэлэй эд бараанай розничэ сэнгүүд хямдаруулагдаха.

Гэр байрын барилгада ехэ анхарал хандуулагдана. Табан жэлэй турша соо хамта дээрээ 480 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые бидэнэр барихабди. Барилгын шанар һайжарха, манай гэрнүүд бүри болбосон зохид түхэлтэй болохо, коммунальна хангалга һайжарха.

Хүдэлмэришэд, алба хаагшад удаа дараалан хоёр амаралтын үдэртэй хүдэлмэриин неделидэ орохо, хүдөөгэй зоной ажабайдалай хэм хэмжээн сааша саашадаа городой зонойхитой адлирхуу болгогдохо. Ниитын ажахыһаа колхозниүүдай абаха мүнгэн болон боро бодолой олзо табан жэлэй турша соо дунда зэргээр 35—40 процентээр дээшэлхэ; колхозниүүдта һара бүри заатагүй үгтэхэ ажалай түлөөһэнэй хэмжээн тогтоогдохо; хүдөө нютагуудта худалдаа наймаа, байрын, культурно-ажаһуудалай барилгые түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалагданхай.

Совет арадай материальна байдал һайжаруулхын түлөө тэмсэхэдээ партиин хүтэлбэрээр совет арад олон юумэ түйлажа шадаа. Ажалшадай байдал саашадань бүри горитойгоор һайжаруулхые хэн хүсэнэб, тэрэ коммунистнүүдай партиин политикын түлөө, коммунистнүүд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэ байна.

Түйлагдаһан зарим үрэ дүнгүүд, саашанхи хараанууд иимэ байна.

Арадтай нэгэдэлтэй байһаараа Коммунис парти хүсэтэй байдаг. Олониитэтэй холбоо барисаагаа саашадань бэхижүүлхэ, социалис демократиие хүгжөөхэ, гүрэнэй, ниитын организацинуудай ажал ябуулгые һайжаруулха, жаяг журамые, эмхидэнги байдалые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ гээшэ түрүүшымнай ээлжээнэй уялга болоно гэжэ парти тоолоно.

Гүрэниие хүтэлбэрилгэдэ олониитэ ажалшадай бодотоор хабаадалгые Совет засаг хангадаг. Хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай болон ажалша интеллигенциин шухала аша туһые манай социалис гүрэн харадаг юм.

Ямаршье уряа лозунгнуудаар халхабша хэдэг байгаашье һаа, нэгэшье буржуазна гүрэн өөрынгөө ангиин шэнжэ шанарһаа боложо, ажалшадай аша туһые хараһан политика бэелүүлжэ шадахагүй байна. Ажалшадай элдэб «сүлөөе» буржуази ёһо тэдыеэ хөөһон үгэ хуурээрээ соносходог юм. Зүгөөр эдэ «сүлөөнүүдынь» үнэндөө арадые мүлжэхэ, дарлаха сүлөө, национальна болон колониальна богоолшолго, уласхоорондын дээрмэдэлгэ хэхэ сүлөө имагтал болоно гээшэ.

Совет гүрэнэй демократическа шэнжэнь совет хүнүүдэй шухала аша туһада тааралдадаг бүхы дотоодын болон гадаадын политикаһаа харагдана. В. И. Ленин иигэжэ хэлээ һэн. «...Нэгэшье буржуазна демократическа республикада үзэгдөө харагдаагүй, байгуулагдахын аргагүй, байгуулагдажа шадахааршье бэшэ **эрхэ сүлөө болон демократиие** Совет Росси пролетариадта, Россиин тон олонхид болошо ажалшадта олгоо.

Буржуазна билдагуу, хуурмаг демократиһаа социалис демократи ямар илгаатайб гэхэдэ, ажалшан арадта демократическа эрхэ сүлөөе, ажал хэхэ, амарха, эрдэмдэ һураха, түлөөһэгүйгөөр аргалуулха, үндэр наһатай болоходоо материальна тэдхэмжэ абаха эрхэ, өөһэдынгөө һанамжануудые хэблэлдэ, суглаанууд дээрэ һаадгүйгөөр элирхэйлэн мэдүүлхэ эрхэ бодотоор хангадаг байна. Манайда хэгдэдэг хамаг юумэнүүд бүхы арадай, социалис обществын хүсэл эрмэлзэлгые, аша туһые харан бэелүүлэгдэдэг байна.

Манай Соведүүд — арадай засагай органууд болоно. Тэдэнэр удхаараашье, түхэл маягаараашье үнэхөөрөөл арадай шэнжэтэй байна бшуу. Ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэридэ хоёр миллион үлүүтэй арадай һунгамалнууд хабаадана. Соведүүд промышленностиие, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлнэ, хүн зониие соёл культурын, ажаһуудалай талаар хангалгада, город, тосхонуудые болбосон зохид болголгодо ехэ анхарал хандуулна.

Ажахын, соёл культурын талаар Соведүүдэй үмэнэ КПСС-эй XXIII съездын табиһан шухалын шухала зорилгонууд Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдкомуудай, саг үргэлжын комиссинуудай, депутадуудай эмхидхэлэй хүдэлмэриие саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулха, социалис хуули ёһые саашадань бэхижүүлхэ эрилтэ табина. Совет гүрэниие саашадань бэхижүүлхэ, социалис демократиие хүгжөөхэ, нарижуулан һайжаруулха, коммунис байгуулалтада Соведүүдэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ гээшэ өөрымнай уялга болоно гэжэ Коммунис парти тоолоно.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Дэлхэй дээрэ ехэ, шухала хубилалтанuудай боложо байһан үедэ СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэрхэнь. Уласхоорондын хэрэгүүдтэ шиидхэхы удха шанартай нүхэсэл болоһшо дэлхэйн социалис байгуулалтын дүүргэдэг үүргэ дээшэлнэ.

Дэлхэй дээрэ Соведүүдэй ороной нэрэ хүндэ улам бүри дээшэлээ. Манай гүрэнэй политика бүхы оронуудай ажалшадай шухала аша туһада, сүлөөрэлгынгөө түлөө тэмсэжэ байһан бүхы арадуудай аша туһада таарална.

Уласхоорондын харилсаануудай хүгжэлтэдэ хоёр гол шэглэлэй бии болоһониинь һүүлэй үедэ бүри элеэр харагдана: эб найрамдал, арадуудай аюулгүйн байдал бэхижүүлхэ политикые, им-

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

Партийна хронико

ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮДЭЛМЭРИ ШИИДХЭХЫ УДХАТАЙ

Промышленна предприятинууд болон совхозуудта экономическа хүдэлмэри hайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай асуудал партиин Хориин райкомой пленум hая зүбшэн хэлсэбэ. Тус асуудалаар КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Елдинов, аймагай хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр Рандин элидхэл хэhэн байна.

Партиин ЦК-гай мартын, сентябриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, аймаг дотор экономическа хүдэлмэри hайжаруулха талаар hүүлэй үедэ торитойхон юумэн хэгдэжэ байна. Совхозуудта ажахы доторой ажахын тоосоон, түсэбhөө гадуур продукци үйлэдбэрилhэнэй, зөөри арьбалhанай түлөө нэмэлтэ түлөөhэн үгтэнэ.

Тиигэбэшье совхозуудай үйлэдбэрилэн абаhан продукциин өөрын үнэ сэн угаа ехэ байна. Тэрээнhээ боложо, гаргашалhан мүнгэ зөөриие харюулжа шаданагүй. Совхозууд хамтадаа хоёр миллион түхэригэй гарзада оронхой, модо бэлэдхэлэй предприятинууд 900 мянга шахуу түхэригэй хэмжээтэй түсэбтэ олзо оруулжа шадаагүй.

Тус асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абтаа.

УРДАА ХАРАХА АСУУДАЛ

Кадрнуудые зүбөөр шэлэн олохо, хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай урдаа хараха хэрэгынь. Энэ хүдэлмэриие саашадань hайжаруулха зорилгоор КПСС-эй Хяагтын райком тус асуудалые өөрынгөө пленум дээрэ табижа зүбшэн хэлсэбэ. Ушарынь хэлэхэдэ, кадрнуудай хэрэгые эрхилхэ хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон бии. Мэргэжэл шадабаритай, элэбхи үүсхэлтэй нүхэдые алибаа харюусалгатай тушаалда дэбжүүлхэ, хүүшан кадрнуудайнгаа харюусалгые дээшэлүүлхэ талаар эндэ мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Тэдэниие hургаха, албан хэрэгтэнь дадуулан дүршүүлхэ хүдэлмэри мүн лэ хангалтагүй байдалтай гэжэ пленум дээрэ тодорхойлогдобо.

Ц. ШАНЮШКИНА.

БАЯЛИГЫЕ АРАДАЙ АЖАХЫДА

Загаhа олзоборилгын хэмжээе жэл соо 1970 ондо 14 мянган центнертэ хүргэхэ, 1400 гектар шэнэ газар ашаглалгада оруулха, ашагта малтамалнуудай хэбтэшые, тэдэнэй запасые элирхэйлхэ, саашадаа промышленна ёhоор ашаглажа эхилхэ хэрэгтэ бэлэдхэл хэхэ гэhэн зорилго Хойто-Байгалай ажалшад шэнэ табан жэлэй туршада урдаа табинхай.

Энэ ехэ зорилго бэелүүлхын тулада нэн түрүүн аймагай далайн оршондохи нуурнуудай загаhа баридаг болохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Мүн тэрэшэлэн, аймаг доторoo өөрын мэдэлэй «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделени бии болгохо тон шухала болоhон тушаа асуудал онсо табигдана. Мүн тэрэшэлэн алибаа дутагдалнуудhаа боложо, промышленна предприятинуудта, геологическа партинуудта хүдэлхөөр ерэhэн хүнүүд үни удаан тогтоногүй.

Энэ болон ажахын, соёл культурын хүгжэлтэдэ хабаатай бусад асуудалнууд КПСС-эй XXIII съездын дүнгүүдые зүбшэн хэлсэhэн аймагай партийна элэбхитэдэй суглаан дээрэ гол шухала hуури эзэлбэ.

А. КУШНАРЕВ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Киевскэ ГЭС-ые баригшадай коллектив ехэ амжалта туйлаба. Тэдэнэр табадахи гидроагрегадые ашаглалгада үгэбэ. Энэнь урдахи агрегадуудта орходоо 2 мянган киловаттаар үлүү хүсэтэй.

Табан жэлэй түрүүшын жэлдэ үшөө табан агрегат ашаглалгада үгтэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Киевскэ ГЭС-эй зургаадахи гидроагрегадай монтаж.

ТАСС-ай фото.

Ангар мүрэнэй Енисейдэ шудхадаг газарта ой модоной промышленностиин шэнэ центр байгуулагданхай. Эндэ Маклаковска, Ново-Енисейскэ комбинадууд баригданхай.

Сибириин ой тайгын баялигуудые гүйсэдөөр ашаглаха гээшэ КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд соо ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдэй урда табигдаhан шухала зорилго болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Красноярай хизаарай Каргинска леспромхозой лесопунктнуудай нэгэн.

АПН-эй фото.

Таряан ажахы хүгжөөхэ гол асуудалнууд

Шэнэ табан жэлдэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар ехэхэн зорилго табигдана. Тэрэнэй шухалань юуб гэхэдэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ, мал ажалай продукци ехээр абаха болонобди.

Манай Буряадай республика дотор hүүлэй арбан жэлэй туршада таряалангай газар 200 мянган гектараар, тэрэ тоодо opooho таряанай газар 1957 ондо 347 мянган гектар байгаа hаа, 1965 ондо 530 мянган гектараар гэхэ гү, али шэниисэ тариха газар хоёрhоо үлүү дахин үргэдхэгдэhэн байна. Республикымнай колхоз, совхозууд opooho таряа гүрэндэ ехээр тушаадаг, урэhэ хүрэнгэ горитойгоор бэлдэдэг, нийтын малда таряа талханай түсгаар жаса эмхидхэдэг болоо.

Тиигэбэшье манай республикын олохон ажахынуудта таряалангай газар зөөлэн хурьhэтэй байжа, жэл бүри нара hалхинда үлеэгдэжэ муудадаг, аадар бороодо сохюулжа урэжэл багатай болодог юм. Тиимэhээ зарим полинуудhаа хүдөө ажахын ургамалнуудай бага ургаса хуряагдана. Энээниие хамгаалхын тулада агротехническэ заабаринууд нютагай эрхэ байдалда тааруулан хэрэглэгдэхэ байгаа. Таряалангай газар hалхи шуурганда, уры уhанда гэмтэхэ ушар илангаяа Хяагтын, Сэлэнгын, Баргажанай, Хориин, Түнхэнэй болон бусад аймагуудта уэгдэнэ. hүүлшын байдал дээрэhээ харахада, республикын колхоз, совхозуудай 870,3 мянган гектар таряалангай 174,9 мянганиинь гэхэ гү, али 20 процент шахуунь эрозидо гэмтээ. Манай эндэ ган гасууртай жэлнүүд дайралдадаг. Жэлдээ 200—300 миллиметр шииг нойтон ородог гээшэ. Зарим жэлнүүдтэ ургамалай ургажа байхада хүйтэн үдэрнүүд болодог, hалхи шуурган буудаг, аадар бороо орожо, газарые гэмтээдэг. Тиимэhээ газар таряалангые эрозиhоо хамгаалхын тулада аймаг бүхэндэ, колхоз, совхоз бүхэндэ нютаг нютагайнь эрхэ байдал хараада абажа, поли бүханэй онсо илгаа харагдажа, хүдэлмэри ябуулагдаха ёhотой.

Тиигэбэшье колхоз, совхозуудай бодото байдал дээрэhээ харахада, иимэ хүдэлмэри багаар ябуулагдана. Илангаяа газар элдүүрилэгдэхэдээ жэгдэдээл шаблаатай анзаhаар хахалагдадаг, дисктэй лущильнигууд хэрэглэгдэхэhээ эхилээд, нютаг нютагуудта нэгэл адли агротехникэ хэрэглэгдэнэ гээшэ. Газар таряалангые эрозиhоо хамгаалхын, тиигэжэ ургасыень дээшэлүүлхын тулада Бүхэсоюзна эрдэм-шэнжэлэлгын институдай хараалhан түрүү арганууд областьнуудай туршалгын станцинуудта, колхоз, совхозуудта шалгагдана. Үнгэрhэн февраль hарада болоhон ВАСХНИЛ-ай сесси дээрэ тус институдай дурадхаhан агротехническэ хэмжээ ябуулганууд hайшаагдаhан байгаа. Энэнь ямар удхатайб гэбэл: севооборотто сэбэр паар (20—25 процент) ороно, газар шаблаагүй анзаhаар хахалагдана, тиихэдээ газарай дээдэ хурьhэндэ таряанай узуур үлеэгдэнэ, хүнгэн шоройтой газарта ээрэлжэлүүлэн тарилга хэгдэнэ. Тэрэнhээ гадна, хүдөө ажахын ургамалнуудай эрхим сортын урэhэн шэлэгдэнэ, таряалангай газар hайнаар утэгжүүлэгдэнэ.

Эрдэмэй болон түрүүшүүлэй дүй дүршэлые хэрэглэхын тулада аймаг, колхоз, совхоз бүхэндэ эрозитой тэмсэхэ хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. Иигэбэл таряалангые урэжэлтэй болгохо, ажалай гаргаша багаар хэжэ, opooho таряанай ургасые ехээр абадаг болохо аргатайбди.

Манай республикын эрдэм-шэнжэлэлгын эмхинүүдэй, түрүү колхоз, совхозуудай дүй дүршэлhөө харахада, ямар хүдэлмэри ябуулагдаха ёhотойб гэбэл: буртаг үбhэнэй ургадаггүй таряалангые шаблаагүй анзаhаар паар хахалха болонобди. Энээнhээ гадна, намартаа, таряа хуряалгын дүүрэhэнэй hүүлдэ баhал намарай паар шаблаагүй анзаhаар хахалхада таараха байна. Тиигэжэ таряанай узуурые газар дээрэнь үлөөхэдэ, үбэлдөө саhан ехээр тогтодог, намарай сагта, мүн хабартаа hалхинай ехээр болоошье hаа, газарай хурьhэн үлеэгдэжэ муудахагүй бшуу. Ган гасуурта дайрагдадаг аймагуудта сэбэр паар байлгахада эгээл hайн гэжэ эрдэмэй туйлалтануудhаа, бодото байдалhаа элирнэ. Тиихэдэ буртаг үбhэн үгы хэгдэнэ, таряанай газар урэжэлтэй болоно. Энээниие манай Буряадай хүдөө ажахын станциин дүй дүршэлhөө хараябди. Паарай газарта шэниисэ тарихада, ондоо газарта тариhанда орходоо 1,5-hаа эхилээд 10 центнер хүрэтэр ехэ ургаса үгэдэг. Шэниисэ тариhанай hүүлдэ хойшодоо обёос болон ешмээн тарихада ургасань үшөө ехэ, ондоо ургамалнуудые тариhанда орходоо гектар бүриин 0,6—0,9 центнерээр ехэ ургаса абтана.

Хэрбээ паарай газарые hайнаар элдүүрилхэдэ хабартаа ган гасуурайншье болоо хада, ургаса ехээр абтадаг юм. Энээниие нимэ баримтанууд дээрэ харуулая. Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын нэгэдэхи отделенидэ 117 гектар газарта «Онохойская-4» сортын шэниисэ таригдаhан байгаа. Тиигээд энэнь паарай газар дээрэ таригдаhан дээрэhээ хабартаа ганлаашье hаа, тэндэhээнь гектар бүриин 24 центнер opooho таряан абтаа hэн. Энэ газарта тарилга хэхэдээ, гектар бүридэ 50 килограмм суперфосфат оруулагдаhан байгаа. Тиихэдэ энээнтэй зэргэлээд байhан ондоо участогта горох таригдаад, намарай паар болгогдоhон газарта гектар бүриин 250 килограмм аммиагай уhаар утэгжүүлэгдэhэн байба. Тиигээд га бүриhөө 16 центнер шэниисэ хуряагдаа.

Полинуудые буртаг үбhэнhөө түргөөр сэбэрлэжэ, ойрын жэлнүүдтэ тогтууритай баян ургаса абадаг болоходоо илангаяа зөөлэн хурьhэтэй газарта сэбэр паар ехээр хахалдаг болоhон дээрэ. Энэ ушарта газарыень шаблаагүй анзаhаар элдүүрилхэ хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ республикымнай олонхи ажахынуудай таряанай газар элдэб янзын буртаг үбhэндэ дарагдашанхай байдаг. Тэрэнь opooho таряанай ургасые муудуулна. Залаата ургамалай түрэлэй буртаг үбhые үгы хэхэ гербицид мүнөө байдаггүй. Тиимэhээ паарай газар ехэтэй байха ушар энээнhээ гарана. Мүнөө үедэ ургасада муугаар нүлөөлдэг элдэбын буртаг үбhые паар хахалжа үгы хээгүйдэ урда орогдохогүй бшуу.

Тиимэhээ мүнөө буртаг үбhэнэй ехээр ургадаг полинуудта тон түрүүн паар хахалагдаха ёhотой. Зөөлэн хурьhэтэй паарай газарые элдүүрилхэдээ, түрүүн май hарын hүүлээр, июнь hарада культиватораар 8—12 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилхэдэ таараха байна. Энэ ушарта таряанай узуур газар дээрээ үлэдэг. Энээнэй удаа буртаг үбhэнэй дахин ургажа эхилхэдэ, нимэ аргаар хоёрдохёо, мүн саашадаа элдүүрилгэ хэгдэнэ.

Хэрбээ хоёрдохёо элдүүрилгэ хэhэнэй hүүлдэ газарай хурьhэнэй hабхагар болоод байгаа hаань, штангова культиватораар 8 сантиметр тухай гүнзэгыгөөр элдүүрилхэдэ болохо. Тэрэнэй үгы байбалнь, культиватор-плоскорезээр 2-3 сантиметр гүнзэгыдэ элдүүрилхэ хэрэгтэй.

Зарим полинууд хүдөөгэй үбhэ ехэтэй байдаг. Тиимэ газарые гүнзэгыгөөр лэ элдүүрилхэдэ hайн. Тэрэнэй hүүлдэ штангова культиватораар (КНШ-3,6) элдүүрилгэ хэгдэнэ. Штангова культиватор хэрэглэхэдэ буртаг үбhэнэй үндэhэн газарhаа мултаран гаража хатадаг юм. Зун, намарай үедэ паарай газарта шииг нойто барихын тулада шүдэтэй катогуудаар газарайнь нюруу жэгдэлэн дараха шухала.

Паарай газарые нимэ гүримаар элдүүрилхэ арга мүнөө бии. Мүнөө колхоз, совхозууд «КП2-250» тухэлэй культиваторнуудтай, «КПГ-250» тухэлэй газарай хурьhэ зөөлэрүүлдэг машинатай, мүн штангова культиваторнуудшье байха. Хэрбээ техникэ зэмсэгүүдэй үсөөдөө hаань, шэнэ машинануудые захилаар абахада болохо.

Намарай паарые шаблаатай анзаhаар хахалхын оронд полинуудые плоскорезээр, 12—16 сантиметр гүнзэгыдэ элдүүрилхэ шухала гэжэ hанагдана. Энэ ушарта буртаг үбhэнэй гараа hаа, штангова культиватораар дахин ябуулжа, буртаг үбhэнэйнь үндэhые үгы хэхэдэ боломоор.

Тиихэдэ хабар эртэ паарай газарта шииг нойтыень барюулхадаа (газарынь таряанай узууртай байгаа хада) дисктэй лущильник, агрегадайнь хойноhоо шүдэтэй катогуудые хэрэглэхэ шухала. Таряанай узууртай паар дээрэ тарилгын урда тээхи элдүүрилгые штангова культиватораар, урэhэнэй таряанай булагдахын зэргэ гүнзэгыдэ үнгэргэхэдэ болохо.

Газарайнгаа нюруула таряанай узууртай байhан полидо тусхай «СЗС-9» сеялкээр гү, али «СЗП-24», «СЗКП-24» тухэлэй прессовэ сеялкэнүүдээр тарилга хэгдэдэг. Эдэ сеялкэнүүдэй үгы байбал, «СД-24», «СУ-24» сеялкэнүүдые пружинануудыень hайнаар шангадхаад тарихада болохо.

Шаблаагүй анзаhаар таряанай газарые хабар хахалхада муу үрэ дүн харуулна. Газар таряалангые эрозиhоо хамгаалха Павлодарай станциин тодоруулhанаар болоходо, зөөлэн хурьhэтэй газарые шаблаатай анзаhаар 16—18 сантиметр гүнзэгыгөөр хабартаа хахалжа тарилга хэхэдэнь, дүрбэн жэлэй туршада дундаа зэргээр гектарай 8,3 центнер шэниисэ хуряагдаhан. Харин тиимэ газарые шаблаагүй анзаhаар элдүүрилхэдэ ургасань га бүриhөө 6,5 центнер абтаhан байгаа.

> *Газар таряалангые эрозиhоо хамгаалха хэмжээнүүд.*
>
> *Бороо хура багатай, ган гасуурта дайралдадаг районуудта хэрэглэгдэхэ агротехникэ тухай*

Хоёр жэлэй туршада Буряадай хүдөө ажахын станци баhал нимэ туршалга хэhэн байна. 1964—1965 онуудта хабарай тарилга хэхэ газарые шаблаагүй анзаhаар хахалхада, шаблаатайгаар элдүүрилhэнhээ орходоо 2-3 дахин бага ургаса абтаа. Тиимэhээ эрозидо гэмтэдэг, зөөлэн хурьhэтэй газарые хабарай үедэ шаблаагүй анзаhаар хахалhанай нэмэригүй. Тиигэхын оронд юрын аргаар хахалаад, хойноhоонь агрегат соо шүдэтэй катогуудые шэрэжэ, газарайнь нюрууе жэгдэлэхэ hаа дээрэ.

Энээнэй хажуугаар иигэжэ хэлэлтэй. Хабартаа шаблаатай анзаhаар газар хахалхадаа заримдаа алдуу гаргагдадаг гээшэ. Юуб гэхэдэ, дан гүйхэнөөр хахалагдана. Хоёрдохёор, анзаhанууд предплужниггүй байдаг, хахалалгын үедэ борной гү, али катогууд шэрэгдэжэ, газарайнь нюруу даруулагданагүй. Гурбадахяар, хахалагдаhанайнгаа hүүлдэ газар удаан болзорто байлгагдажа таригдана. Ханайшье мэдэhээр, хахалагдаhан газар 2-3 хоногто байхадаал, дээрэhээ шоройнь хатажа захалдаг. Тиигэhэн хойноо тарилга хээд, hүүлдэнь хуурай шоройе катогуудаар даруулхада ямаршье нэмэригүй болоно.

Тиихэдэ хабар хахалагдаhан газарта оройн ургамалнуудые тарихада hайн байдаг. Хэрбээ буртаг үбhэ ургадаггүй сэбэр полидо таряа таригдаха болоо hаань, газарыень нэгэ-хоёр үдэрөөр урид хахалаад тарилга хэхэдэ таатай. Буртаг үбhэ ургадаг полинуудые хабар эртэ хахалаад, хэды үедэ байлгажа үбhыень ургуулhанайнгаа удаа штангова гү, али ондоо культиватораар үгы хээд, орой тарягдадаг ургамалнуудые тариха шухала. Хатуу хурьhэтэй, боро шоройтой газарые хабар хахалхадаа, дисктэй лущильник хэрэглэхэ, нэгэ доро газарайнь нюрууе жэгдэлэлсэхэ хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэриие хабар эртэ үнгэргэхэдэ зохид байдаг.

Тарилгые ямар болзорто үнгэргэхэдэ таатайб? Энэ асуудал шиидхэгдэхэдээ, нэн түрүүн буртаг үбhэ үгы хэхэ арга, хабарай үедэ таряалангай тандахагүй, эртын бороогой ургасада hайнаар нүлөөлхэ арганууд харалсагдаха ёhотой. Тиигэхэдээ ажахы бүхэндэ научна эмхинүүдэй туйлалтанууд, түрүү онол арганууд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ болоно. Манай эндэхи эрхэ байдалда ямар юумэ анхаралда абтахаб гэбэл: апрель hарада тарилгада орожо алишье талаараа бирагүй. Болзорынь эртэлэнэ. Таряанай ургаса эгээл hайнаар гаража байха үедөө эртын ган гасуурта дайрагдажа муудана. Тиигээд мүртэйгөөр хоолосложо шаданагүй.

Энэ ушарта ажахынууд хоёр ондоо сортын урэhэтэй байгаа hаа hайн. Эртын болзорто, мүн орой таригдадаг сортын opooho таряан манай республика дотор бии. Дунда зэргын болзорто, мүн орой залаалдаг ургамалай тоодо «Онохойская-4», «Лютесценс-62» сортнуудай шэниисэ ороно. «Скала», «Селенгинская», «Восток» сортнуудай шэниисэ эртын сагта, мүн дунда болзорто эдеэшэнтэдэг. Саашадаа ажахы бүхэн түргэн зууршаар хоолосложог шэниисын урэhэтэй боложо, тарилгаяа май hарын hүүлээр үнгэргэдэг болобол таараха байгаа. Энэ талаар хэлэхэдэ, мүн нютагай эрхэ байдалда тааража ургаха обёосой, ешмээнэй урэhэн аймаг бүхэндэ элбэг болонхой.

Хэрбээ дулаан хабарай болоо hаа, газарай шииг нойто ехэтэй байбал, орой эдеэшэнтэдэг ургамалые эртэ тарихада болохо. Тиимэhээ мүнөө ямар зорилго табигдахаб? Колхоз, совхоз бүхэн урэhэ хүрэнгэ бэлэдхэхэдээ, али болзорто тарилга хэхээ тухайлжа, урэhэнэй страховой жасатай байха ёhотой. Сагай уларилые хаража, эртэ болон орой таригдаха сортын opooho таряанай урэhэтэй байха шухала.

Зөөлэн хурьhэтэй, hалхи шуурганда, мүн уры уhанда муудадаг газарта тарилга хэхэдээ севооборотто олон жэлэй ургамалнуудые тарихаар хараалха. Элhэтэй газарта ээрэлжэлүүлэн тарилга хэхэдэ болохо байна. Энэ ушарта паар, opooho таряан, нэгэ жэлэй болон олон жэлэй ургамалнууд ээлжэлүүлэн таригдаха болоно. Полосануудай үргэниинь газарай хурьhэ шоройгоор тодорхойлогдохо. хоорондоо 100 метрhээ үлүү зайтай байха ёhогүй.

Олон жэлэй туршада ургаса үгэдэггүй, зөөлэн хурьhэтэй, hалхинда үлеэгдэжэ муудадаг, ондоо захаархи полинуудтаа элhэ шорой ехээр хаяжаг полиие саашадаа хэрэглэмжэhээнь гаргажа, тэрээниие наг шабхаар утэгжүүлээд, сабшалан гү, али малай бэлшээри болгоходо болохо байна.

Тэрээнhээ гадна, манай республика дотор зарим нютагуудай таряалан уры уhанда ехээр муудадаг. Тиимэ нютагуудай тоодо Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Хяагтын, Зэдын болон бусад аймагууд ороно. Олонхи у
та хада бооригн хажуугай та
лан өөлэ уруугаа хахалагда
Тиигэхэдэ аадар бороогой уhан
зарта харгы гаргажа угаажа
на. Урылжа урдаhан газ
жалга hудал бии болошоно ха

Үер уhанай, hалхинай эр
гэшэ хүдөө ажахын хүгжэл
ехэхэн hаалта ушаруулна
мэдэхэ ёhотойбди. Тиимэhээ
асуудалые мүнөө шиидхэхэ, га
таряалангые эрозиhоо хамгаа
саг болоо. Энэ хүдэлмэриие тү
лэхэдөө колхоз, совхозууд я
газар хамгаалха тухайгаа то
хойлхо, агротехническэ хүдэ
рие зүбөөр эмхидхэхэ, модо
риха, мелиоративна түрүү а
нуудые хэрэглэхэ, гидротехни
скэ барилгануудые бодхоохо

Эрозиhоо хамгаалагдаха га
та ямар хүдэлмэри хэгдэхэ
наб? Хада уулын хаяагаар
даг ташар газар зүбөөр элдү
лэгдэхэ, уhанай урасхалда аб
гүйгөөр хүндэлөөшөө хахалагд
Иимэ газарта агротехникын
рүү заабаринууд хэрэглэгд
ямар ургамал хайшан гэжэ та
дабал таатайб гэжэ тодорхой
лохо зэргэтэй. Аадар бороо
урасхалда абтадаг газар гүнз
гөөр хахалагдаха, поли дээ
уhанай урдаха hудалнуудта
рай хурьhөөр хаалта хэгдэхэ
хала. Ташар газарта байдаг ал
полинуудые хамгаалхын тула
зарайнь дээдэ талаар олон ж
ургамал тарижа хурьhажуу
болодог. Иимэ участогта ма
гүримтайгаар адуулха, ного
үндэhые малай хүлөөр муу
хагүйе оролдохо хэрэгтэй.

Тиихэдэ hалхинай эроз
тэмсэхэ хэрэгтэ түсгаар модо
рижа, hалхи хааха халхабша
хэгдэдэг юм. Манай республи
зарим тала газараар үүжам, Х
дын, Улаан-Үдын, Мухар-Ш
рэй, Баргажанай, Зэдын аймаг
та ойрын жэлнүүдтэ модо тар
шухала. Энэ хүдэлмэри урга
ябуулхын тула аймаг бүхэндэ
тарижа ургуулха питомнигу
эмхидхэбэл, тиигээд колхоз, со
зуудые хангажа байбал, hайн
гэжэ hанагдана.

Энээнтэй хамта, аймаг б
колхоз, совхоз бүхэндэ, бри
бүхэндэ эрозитой тэмсэхэ хү
мэриин проект зохёолдохо, а
техническэ, лесомелиоративна
дэлмэри хараалагдаха жэшээ

Эрозитой тэмсэхэ талаар ду
хагдаhан агротехническэ ха
ябуулганууд хаа хаанагүй зү
хэрэглэгдэхэ болоно. Тэрэнэй
үчна гүримые харалсажа, хү
мэрикень эмхидхэжэ шададаhан
хынууд ойрын жэлнүүдтэ
таряалангаа урэжэлтэй hайн
гожо, хүдөө ажахын ургамал
дай тогтууритай баян урга
даг болохонь лабтай.

А. СТРЕЛКО
БурАССР-эй Хүдөө ажах министрэй орлогшо, Буряад туршалгын станциин дирек
Б. НИКОЛАЕ
БурАССР-эй Хүдөө ажах министрэй орлогш
И. ТРОФИМО
БурАССР-эй Хүдөө ажах министерствын главна агро

Сэнхир хадануудтахи уулзалганууд

1. Ахын агаарай бартаа

Март hарын тэн hэн. Хэрэнэй аэропорт. hаруул таhалгануудтай хоёр дабхар байшан... Иишэ hүүлшын гурбан жэл соо ябаагүй аад лэ гайханаб: ямар түргэнөөр энэ байшан бодхоогдоо гээшэб? Тиихэдэ, гурбан жэлэй урда тээ, «аэропорт» гэдэгнай обогорхон гэр соо байрладаг hэн даа.

Эрхүү хотоhоо иишэ ехэ самолёдоор гараhан аад лэ. Хэрэндэ «хадууршабабди»: арбан хоёр хүниие абаха заахан «АН-2» Орлигой холошье бэшэ hаа, үнжэхэ баатай болобо. Үлын дабаанай орой дээрэ монсогорхон хара үүлэн бөөгнэрнэ. Наашаашье, саашаашье болоhониинь мэдэгдэнэгүй, үүлын хараhаа hалахагүй хэбэртэйгээр нэгэл газартаа эрьелдэнэ. «Иигээд лэ самолёдой зам хаагдашадаг даа» гэжэ нэгэ ехэл сүлөөгүй пассажир сухалтайгаар дуугараад абана. Тээд сухалдашье, байшье, самолёдэй ниидэхээр бэшэ...

...Аэропорт соо хүнүүд олон. Ахын аймаг ошохо зон. Колхознигууд, ангуушадшье бии, албанайнгаа хэрэгээр ябаашан ниидэлгэ хүлеэнэ.

— hалхи шуурганай буугаагүй hаа, Орлигоо үдэрөөр хүрөөд бусагшабди. Хорёод жэл соо Хэрэнhээ Орлигто тусхай почто зөөршэб. Хэдэн жэлэй урда, агаарай линиин үгы байхада, хура бороогүй хада гурба-дүрбэн суудхэдэ морёор ябажа хүрэгшэ бэлэйбди. Замдаа зургаа-долоо хоноhош. Саяан уулые дабаха гээшэ бэлэн юумэ бэшэл даа, — гэжэ тамхилха зуураа минии хүршэ Николай Дансаранович хэлэнэ.

Аэропорт соо үшөө нэгэ хүнтэй танилсанаб. Ахын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Намжима Содномович Базаров гээшэ. Ажалаараа иишэ хоёр-гурбан үдэрөөр ерэhэн Намжима Содномович үшөө хонохо болоходоо халаглана.

— Эгээл мүнөө колхоз дээрээ байха байгааб даа, хабарай эхин, малай үбэлжэлгын эгээл хэсүү саг ороод байна, — гэжэ тэрэ гэмшэнэ.

— Эх, эндэ сабшалсажа*) hуухынгаа орондо... — гэжэ Базаров үгэеэ таhалдуулна.

— Оо-даа, XXII съездhээ хойшо манайдашье ехэ хубилалта болоо, ошоходоо харахал байхат. Хэдэхэн жэлэй урда бүхы Ахада нэгэхэн трактор байhан юм. Мүнөө колхоз бүхэндэ «Беларусьhаа» эхилээд «ДТ» хүрэтэр хүсэтэ машинанууд хүсэд лэ бии. Автомашина олон. Транзисторгүй хонишодые харахагүйт...

Партиин XXII съездhээ хойшо арад зоноймнай ажабайдалда болоhон ехэ хубилалтануудые «Ахын агаарайшье бартаада» hууходаа харанаб. Түнхэнэй «Саян» газетэ. ТАСС-ай фотокорреспондент Шаров Түнхэнэй ангуушадаар суттаа булга агнахаяа гараа гэжэ газетэ бэшээд, тэрэнэй түрүүшын фотонуудые толилно. Тэдэнэр агнуурин газарта вертолёдоор ошоо. Агнуурида вертолёдоор. Энээхэн баримта олон юумэн тухай хэлэнэ. Би журналист Шаровые дүтэ таниха байжа, Саянай тайга ошоhондонь ехэл обтёноб.

— Манайшни ангуушад тайга гарахадаа, ябагаар ябахаяа болинхой даа, — гэжэ «Саян» газетын редактор нүхэр Цыренов хэлээ hэн.

— Аха — Түнхэн... Аха дүү аймагууд. hүүлшын хоёр-гурбан жэлдэ Түнхэн нютаг бүхы орон доторнай мэдээжэ болонхой. Ниловэ пустынь гэжэ газарай эмтэ домто халуун аршаанай гайхамшаг хүсэн тухай hураг сүү хаа хаанагүй таранхай. Энэ мүнөө курорт нээгдэжэ, эмнэлгын томо томо гэрнүүд баригдаа, баригданашье. Үшөө академик В. А. Обручев Ниловэ пустынь гэжэ газарта «курортын» нээгдэhэн тухай 1889 ондо бэшээ hэн.

Үлын дабаан дээрэхи үүлэн одоошье таража, самолёднай агаарта дэгдэнэ. Намтай зэргэлээд хоёр гүлмэрхэн басагад hууба. hурагшад хэбэртэй. Тэдэмни Улаан-Үдын кооперативна училищиhаа Орлигто практикада ябаhан Федосия Рымарева, Луша Филатова гэгшэд байшоо. Практикада Орлигто...

...Самолёт Мондо. Шумааг дээгүүр ниидэнэ. Зүүн тээмнай Монголой Хубсэгэл нуурай hэлмын дүрсэ харагдажа, саhан хушалтань наранай элшэдэ мүнгэтэн яларна. Самолёдой далинууд доро хада уулануд эхилбэ. Жэхылэhэн хүрэмөөр. Лётчигуудые шарайшалнаб. Энээ дэнэд хэбэртэй. Тэдэниие хара хадаа hаяхан Улаан-Үдын аэропортын лётчик Дмитрий Боевой hонирхолтой хөөрөөн hанагдаба.

1963-дахи оной намар байгаа юм. hалхитай үдэр бэлэй. Зах хан самолёт агаарта дэгдэжэ Аха тээшэ замаа бариба. hарьял хүрэхөө ябатарнь шуурга эхилшэбэ. Нюдэ сабшаха зуур кабинын шэл нойтон саhаар шэ багдашаба. Радио хүдэлхөө бо лижо, лётчигууд байгаалин зэрлиг эрхэдэ абташоо бэлэй. Тэ лётчигууд мэгдээгүй. Эрэлхэг зо ригтойшуул самолёдоо нэгэ мүх даргын орой дээрэхи альганл шэнээхэн талмайда hуулгаж шадаа юм. Тэдэнэрые гурбан суудхын үнгэрhэн хойно нүхэ дынь оложо абаhан байна.

Хэрэн... Авиалиниин нээгдэхэ hээ хойшо Хэрэн Ахын агаа бартаа болонхой.

К. ИЛЬИН,
манай корр.

*) Сабшалсаха — хөөрэлдэхэ гэhэн удхатай Аха нютагай үгэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ

Х А Н Д А Л Г А

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта)

...иалис эзэрхэг түримхэй ябуулгада эрид шанга сохилто үгэ... политикые Советскэ Союз, аха дүү социалис оронууд бэелүүл... тиихэдэ эзэрхэг түримхэй ябуулга, үгэсэлгэ, харата муухай ... гаргаха, дай һүжэрөөхэ политикые империалис оронууд, ...агай түрүүндэ США, убайгүйгөөр бэелүүлнэ.

Баатарлиг Вьетнам тээшэ мүнөө бүхы дэлхэйнхидэй анхарал ...гдана. Тэндэ аха дүү вьетнам арад Советскэ Союзай, ... социалис оронуудай эдэбхитэй дэмжэлгэдэ түшэглэн, аме... эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эрид шанга сохилто үгэжэ бай... Вьетнамда эсэргүүгээр США-гай хэжэ байһан эзэрхэг түрим... ябуулгые болюулха, интервентнүүдэй бүхы сэрэгүүдые гар... эрид шанга эрилтэ партиин, бүхы совет хүнүүдэй зүгһөө ...ПСС-эй XXIII съезд хэһэн байха юм. Империалис ёһоор зоргоо... оролготой Советскэ Союз, социалис оронууд, эб найрамдалда ...ратай бүхы арадууд эбсэжэ шадахагүй.

Манай Эхэ ороной уласхоорондын байдалые саашадань бэ...үүлгэдэ, коммунис байгуулалтын амгалан эрхэ байдал хан...гада Коммунис партиин политика зорюулагдана. Коммунис ...гуулалтын хэрэгтэ, бүгэдэ нитын эб найрамдал, арадуудай ...үлгүй байдал аршалан хамгаалха, бэхижүүлхэ хэрэгтэ парти, правительствын амгалан ёһоной гадаадын политика найдамтайгаар туһална.

Дэлхэйн социалис оронуудтай хани барисаа болон харилсаа холбоогоо, бүхы дэлхэйн ажалшадтай пролетарска һанал нэгэдэлгэеэ Советскэ Союзай Коммунис парти саашадань бэхижүүлхэ, эрхэ сүлөөгэй, национальна бэеэ даанхай байдалай, социальна дэбжэлтын түлөө нангин тэмсэлдэнь дарлагданги арадуудта туһаламжа үзүүлхэ, дэлхэйн шэнэ дай зайсуулхын түлөө тэмсэхэ, эзэрхэг түримхэйшүүлэй һанаашалгануудай хойноһоо хёрхоор ажаглан хаража байха, ороноо хамгаалгые эрхим дээдэ хэмжээндэ байлгаха, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһые бэелүүлхэ.

Нүхэд һунгагшад!

Арадуудай зол хубиин, манай социалис Эхэ ороной һалбаран бадархын түлөө тэмсэлдэ, коммунизмын түлөө тэмсэлдэ Советскэ Союзай Коммунис парти саашадаашье бүхы хүсэ шадалаа зорюулха.

Совет арад өөрынгөө партида хизаарлашагүйгөөр этигэдэг. Революционно байлдаануудай, амгалан байгуулалтын, хүн түрэлтэнэй хорото дайсан фашизмтай хэгдэһэн шуһата тулалдаанай, коммунизм тээшэ совет арадай түгэлдэр хүсэтэйгөөр урагшаа дабшалгын үедэ энэ этигэл найдабари батажан хатуужаа. Коммунис парти этигэл найдабариинь ходоһоол харюулдаг гэжэ совет арад мэдэдэг. Ажалайшье, байлдаанайшье үедэ бэрхэтэй хэсүүшье, амгалан тайбаншье үе сагта парти болон арад хододоо нэгэдэлтэй байдаг.

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын болохо июниин 12-ой үдэр коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхыень хүдэлмэришэд, таряашадые, совет интеллигенциие, промышленностиин, хүдөө ажахын, гүрэнэй эмхи зургаануудай, нитын организацинуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдые, Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэдые, коммунистнууд, комсомолшуудые, профессиональна союзуудай гэшүүдые, совет эхэнэрнүүдые, эдир залуу хүбүүд, басагадые, ажалай болон дайнай ветерануудые — бүхы һунгагшадые, Совет засагай дээдэ органой һунгалтада бэлэдхэлэй хэгдэжэ байһан үдэрнүүдтэ КПСС уряална.

Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта дуугаа үгэхэдөө, КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө, манай Эхэ ороной түгэлдэр хүсые бэхижүүлхын түлөө, арадай байдал саашадань һайжаруулхын түлөө, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө таанад дуугаа үгэхэ байнат.

СССР-эй Верховно Соведтэ коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй кандидадуудые нэгэн дуугаар һунгалга манай олонациональна Эхэ ороной бүхы арадуудай нэгэдэлэй, Коммунис парти болон Советскэ правительствые тойрон тэдэнэй бата нягтаар жагсалгын шэнэ толотомо гэршэ боложо үгэхэ байна.

Бүгэдөөрэн һунгалтада хабаадагты!

Манай агууехэ Эхэ орон — Совет Социалис Республикануудай Союз мандажа, һалбаран хүгжэжэ байг лэ!

Ажалда дуратай, баатарлиг совет арад мандаха болтогой!

Совет засаг мандаха болтогой!

Коммунис партиин хүтэлбэреэр, марксизм-ленинизмын туг доро коммунизмын илалта тээшэ урагшаа дабшая!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет.

ЭБДЭРШЭГҮЙ НЭГЭДЭЛЭЙ КАНДИДАДУУД

...һунгуулиин кампани шэнэ шата... орободо. Һунгуулиин окружной ...миссинууд коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй ажабайдалар шалгагдаһан бата нэгэдэлэй түлөөлэгшэдые — СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадуудые бүридхэлдэ абажа ...лэ.

...һунгуулиин комиссинууд майн ...да:

Москва хотын **Бауманска** һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь **Леонид Ильич Брежневые**;

РСФСР-эй **Московско городской** һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Алексей Николаевич Косыгиние**;

Москвагай **Ленинградска** һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Николай Викторович Подгорные**;

Ленинградай **Кировскэ** һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Михаил Андреевич Сусловые**;

Ленинградай городской һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Александр Николаевич Шелепиниие**;

Краснодарска һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **Дмитрий Степанович Полянскиие**;

Ставропольска һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Федор Давыдович Кулаковые**;

Новосибирско-Октябрьска һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Геннадий Иванович Вороновые**;

Свердловско-Чкаловска һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Андрей Павлович Кириленкые**;

Киевско-Жовтнево һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Федор Ефимович Шелестые**;

Киевско-Ленинскэ һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Владимир Васильевич Щербицкиие**;

Горловско һунгуулиин округһоо (Донецкэ область) Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Александр Петрович Рудаковые**;

Минскэ городской нэгэдэхи һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **Кирилл Трофимович Мазуровые**;

Минско-Советскэ һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Белоруссиин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Федор Миронович Машеровые**;

Тбилисско-Кировскэ һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Грузиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Василий Павлович Мжаванадзиие**;

Сухумиин-городской һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Борис Николаевич Пономаревые**;

Ригэ хотын **Кировскэ** һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна хиналтын комитедэй Түрүүлэгшэ **Арвид Янович Пельшее**;

Таллинска городской һунгуулиин округһоо Союзай Соведэй депутадта кандидадаар — КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Юрий Владимирович Андроповые** бүридхэлдэ абаба.

Съездын материалнуудтай танилсуулна

КПСС-эй Хоринин райком с'ездын шиидхэбэринүүдые хүн зондо ойлгуулхын тула аймагай түбэй 17 партийна эхин организациин агитаторнуудай семинар һаяхан үнгэргэбэ. Энэ семинарта аймагай эмхи зургаануудһаа 60-аад агитатор байлсаба.

Эдэ үдэрнүүдтэ Хори тосхоной Культурын байшанда аймагай библиотекын уншалгын зал соо агитпункт нээгдэнхэй. Тэндэ һунгалтын асуудалаар элдэб мэдээнүүдые абажа байха тусхай стол түхеэрэгдэбэ.

Аймагай түбэй эмхи зургаануудай эхин парторганизациин агитаторнууд тусхай графигай ёһоор үдэшэ бүхэндэ агитпунктда ээлжээгээр дежурлана.

Агитпунктые даагшаар аймагай «Шэнэ Үдэ» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэ В. Абидуев томилогдоо.

Ж. БАДМАЕВ,
КПСС-эй Хоринин райкомой инструктор.

ОКРУГУУДАЙ ҺУНГАЛТЫН УРДА ТЭЭХИ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Республика дотороннай һунгалтын урда тээхи окружной зүблөөнүүд боложо байна. Ажалшадай коллективүүдтэ дэбжүүлэгдэһэн СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудые зүблөөндэ хабаадагшад бүгэдэ нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжэнэ.

УЛААН-ҮДЭ. Мяха-консервын комбинадай клуб дотор Октябрьска һунгуулиин 515-дахи округой һунгагшадай түлөөлэгшэдэй зүблөөн болобо. Врач нүхэр Корягина, мяха-консервын комбинадай главна инженер нүхэр Лобач, мелькомбинадай партбюрогой гэшүүн нүхэр Копылова, 50-дахи һургуулиин директор нүхэр Райшман, модо болбосоруулгын комбинадай бригадир нүхэр Плеханов, нарин сэмбын фабрикын бүд нэхэгшэ нүхэр Лаврентьева, спиртзаводой хүдэлмэришэн нүхэр Хайдуров болон бусад эндэ үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн нүхэр **Владимир Иванович Немочиниие** нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжэһэн байна.

КАБАНСК. Кабанск тосхоной Культурын байшан соо Кабанскын һунгуулиин 522-дохи округой һунгагшадай түлөөлэгшэдэй зүблөөн болобо.

Селенгинск тосхондохи һунгагшадай — целлюлозо-картоной комбинат баригшад үгэ хэлэхэдээ, һунгагшанай бултадаа СССР-эй Транспортна барилгын министр нүхэр **Евгений Федорович Кожевниковые** СССР-эй Верховно Соведэй депутадта һунгахын түлөө дуугаа нэгэн адляар үгэхэ байха гэжэ элирхэйлбэд.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадта Е. Ф. Кожевниковые кандидат болгон дэбжүүлһэниие окружной зүблөөндэ хабаадагшад һайшааһан шиидхэбэри абаба.

ГУСИНООЗЕРСК. Эндэ һунгалтын урда тээхи зүблөөндэ долоон аймагай ажалшадай түлөөлэгшэд сугларба. Тэдэнэр Сэлэнгын һунгуулиин 379-дэхи округһоо СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Жамсо Бальжинимаевич Ванкеевые** дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри нэгэн һаналтайгаар баталан абаһан байна.

ТҮНХЭН. Хэрэн тосхондо һунгуулиин урда тээхи окружной зүблөөн боложо, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Забайкальска сэрэгэй округой командалагша, генерал-полковник **Дмитрий Федорович Алексеевые** Түнхэнэй һунгуулиин 524-дэхи округһоо дэбжүүлхэ гэһэн дурадхалые нэгэн һаналтайгаар батална.

ЗАГАРАЙ. 255 хүн — Загарайн аймагай колхозуудай гэшүүд, промышленна предприятинуудай болон совхозуудай хүдэлмэришэд, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй түлөөлэгшэд һунгуулиин урда тээхи окружной зүблөөндэ хабаадалсаба.

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар аймагай ажалшад Загарайн һунгуулиин 521-дэхи округһоо **Тамара Филимоновна Ивановае** нэгэн дуугаар нэрлэһэн юм.

Суглаанда хабаадагшад округой һунгагшадта хандаһан хандалга абабад, мүн этигэмжэтэ нюурнуудые һунгаһан байна.

Улаан-Үдын 300 жэлэй ойдо. П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищи гоё һайн концерт харуулха залтай һуралсалай байшантай һаяар болохонь (зураг дээрэ). А. МАНТАЕВАЙ фото.

Майн 9 — фашис эзэмдэгшэдһээ Чехословакиин сүлөөлэгдэһэн үдэр

ЧССР-эй АРАДУУДАЙ НАЦИОНАЛЬНА ҺАЙНДЭР

Май — Чехословакида тусхай удха шанартай һара болоно. Прагын эртэ урдын Вацлавска талмай дээрэ, бусад город, тосхонуудай үйлсэнүүд болон талмайнуудта Майн 1-нэй һайндэр һаяхан болоо. Майн 9 фашис эзэмдэлгэһээ сүлөөрэлгын һайндэр боложо ороной түүхэдэ ороһон байха юм. Чехословакиин Коммунис партиин XIII съезд ниислэлдэ энэ һарын һүүл багаар суглархань. Энэ съезд социализмые үргэн дэлгэрүүлэлтэйгээр байгуулха, коммунизмда шата дамжан орохо эрхэ нүхэсэл бии болгохо замдахи шата боложо үгэнэ.

Гитлеризмые диилэһэн Илалтын үдэр Чехословакиин түүхэдэ тусгаар һуури эзэлнэ. 1945 оной энэ үдэр республикын газар дээгүүр эрхэ сүлөөгэй туг намилзан бадараа. Прагадахи Староместскэ талмайн урданай курантнууд энэ үдэрһөө эхилэн шэнэ үе сагай түүхые тооложо оронхой.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ Чехословаки промышленностиин талаар дэлхэй дээрэхи хүгжэнги оронуудай тоодо ородог байгаа гэжэ мэдээжэ. Энэ орон социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури хооһон газарта байгуулжа ороо бэшэ юм. Зүгөөр сүлөөрһэнһөө хойшонхи 21 жэлэй турша соо хэгдэһэн юумэтэй зэргэшүүлэн харахада, урда тээнь бии байһан юумэнүүдынь даншье өөдэтүй байха юм. Түүхын энэ богонихон үе соо социально-экономическа үтаа ехэ шэнэдхэлгэ бололоо. Энээн тухай урда үеынхид имагтал һанан шэбшэжэл ябадаг байгаа.

Чехословаки техникын талаар ехээр дэбжэнги, машинануудые үргэнөөр хэрэглэдэг орон юм. Мүнөө энэ орон өөртөө, дэлхэйн бусад олон оронуудта зориюулан блюмингнуудые, түрбинануудые, тоололгын машинануудые, транзисторнуудые бүтээжэ гаргадаг. Чехословакиин машина бүтээлгэ мүнөө үзэгдөөгүй түргэнөөр хүгжэнэ. Машина бүтээлгын продукциин хэмжээн дайнай урда тээхи үеынхитэй сасуулбал, 9 дахин шахуу нэмээ.

Мүнөө үе сагай ехэ химии чехословак арадай омогорхолынь болоно. Словакиин ниислэл Братислава, Хойто Чехи ехэ химиин центрнүүд болодог. Братиславын хада толгой дээрэһээ «Словнафт» гэжэ нефтьхимическэ комбинат альган дээрэ байһан шэнги эли тодоор харагдадаг. Советскэ Союзтай аха дүүгэй холбоо барисаатайгаар һүүлшын хэдэн жэлэй турша соо Дунай мүрэнэй эрье дээрэ энэ комбинат бодхоогдоо. «Дружба» гэжэ трансевропейскэ магистралаар эндэ дамжуулагдаһан Волгын нефть «Словнафт» гэжэ комбинатда шанаржуулагдадаг.

Чехословакиин индустриин бусад һалбаринууд шуудтүргэнөөр хүгжэнэ. Советскэ Союзай туһаламжатайгаар Зүүн Словакида тон томо металлургическа комбинат баригдажа байнхай. Энэ комбинат Чехословакиин бүхы металлургическа промышленностиин дайнай урда тээхи үедэ гаргадагта орхолоо хоёр дахин ехэ булад гансаараа хайлуулжа гаргаха. Комбинадай хэрэглэмжые хангахын тулада үргэн колейнэ түмэр зам баригдаа. Металлургическа комбинадые, мүн дурсагдаһан түмэр замые баригшад ехэ илалтануудые түйлажа, национальна һайндэрөө тэмдэглэхэнь. Түрүүшынхидынь металлургическа хэлэн үйлэдбэриин барилгые түгэсхөө. Түмэр зам баригшадынь 90 километр утатай харгые бүхыдэнь хүсэдөөр ашаглалгада үгөө.

Республикын хүдөө ажахы шууд хүгжэнэ. Коммунис парти хадаа таряашадые кооперацида оруулха түсэбые бэелүүлээ, хүдөө ажахын хүдэлдэгдэдэг продукци хоёр шахуу дахин нэмээ. Оньһожоруулгые саашадань хэжэ, ашаг урыень дээшэлүүлжэ, химии хэрэглэжэ хүдөө ажахын үйлэдбэрие дэбжээхэ зорилго парти табяа.

Гэр байрын, соёл культурын барилгада арад зон ехэ амжалта түйлаһан байна. Республикын город бүхэндэ барилгын кранууд олоороо харагдадаг болонхой. Городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта жэл бүхэндэ 100 мянга шахуу шэнэ байрые ажалшад абадаг.

Сүлөөрэлгын баясхаланта һайндэр аха дүү Чехословакиин городууд болон тосхонуудта ерэжэ. коммунистнуудай ехэ хуралдаанда өрхимөөр бэлэдхэхэ урматайгаар энэ һайндэрые арад тэмдэглэхэнь. Түс съезд ябажа гараһан замайнгаа дүнгүүдые согсолжо, саашанхи байгуулалтын программые хараалха байна. Арадуудай, аха дүү коммунис партинуудай соёл сурталай талаар нэгэдэлдэ үндэһэлэн, пролетарска интернационализмда, нүхэрэй ёһоной дэмжэлсэн туһалалсалгада үндэһэлэн, Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай али бүхы талын харилсаа холбоо, хани барисаа бэхижүүлгэтэй хүгжэлтынгөө саашанхи хараа замые ажалша холбодог.

И. МАСЛЕННИКОВ,
ТАСС-ай корреспондент.
Прага.

Илалтын үдэрые угтуулан

ПАЛАНГАДА БАЙХАДАМНАЙ ЭХИЛЭЭ ҺЭН

Долоотойхон Снегуоле басагамни һургуулиһаа ерэһээр:

— Аба, дайн болохогүй гү? — гээд асуудаг юм. Тиимэһээ энэ аймшагтай үгэ сэхэ хэлэхэһээ хэмшээрхээд, «тэрэ» гэдэг болонхойб.

Минии түрэһэн гэрыемнии үнэһэн тоборог болгоһон, түрэлхидыемнии алаһан дайе «дайн» гэжэ нэрлэхэшье дурамгүй.

— Үгы даа, — гэжэ хатуушагаар шье һаа, миһэрэн байгаад харюусадагби.

— Теэд юундэ Вьетнамые бомбодоноб? — гээд Снегуоле һалаха юм бэшэ.

Бишыхан ухибүүнэй иимэ асуудалда юун гэжэ харюусалтайб?

Тиигэбэшье басаганайнгаа ехэ болохолоноь: ехэ юумэ хараһан, ехэ юумэ үзэһэн бидэнэрэй мүнөө хүрэтэр мартаагүй тэрэ аймшагтай дайе хөн, хайшан гээд эхилээ һэм гэжэ би заатагүй хөөрэжэ үгэхэб...

Гоё һайхан курортдо байхадамнии дайнай абяан намайе һэрюулһэн юм. Балтиин далайн эрьедэ энээнһээ гоё һайхан курорт байхагүй. Дайнай һүүлээр Польшын, Германиин, Даниин, хүршэ Латви Эстони хоёрые дурдалтагүй, далайн эрьеын хүнэй шунгадаг газарнуудые яһалал хараһан байгааб. Теэд манай Литвагай Палангаһаа гоё һайхан курорт байхагүй гэхэб.

Европын үсөөхэн хүнүүдтэ мэдээжэ болоһон Паланга юугээрээ суутай юм?

Литвада айлшаар ерэһэн Франциин философ ба уран зохёолшо Жан-Поль Сартр далайн эрьеын бишыхан городые ехээр һайхашаагаа бэлэй.

— Хэрбээ Паланга баруун оронуудта байгаа һаа, хүнэй хүлөө табиха зайгүй болотороо хүмүүдээр шэгээтэй байха һөн. Энэ аали номгон байдалтай нютагаа гамнагты, — гэжэ тэрэ бидэндэ хэлэһэн юм.

Үнэхөөрөөшье иимэ домтой гэхээр аалин байдал, иимэ торгон элһэтэй, үлэн үбһөөр бүрхөөгдэһэн элһэн добонуудтай газар хаанашье байхагүй даа. Далайн һалхи шуурганһаа бохир тохир болошоһон шэлбэһэтэ ой Балтиин далайн йодтой холисолдоһон хангалаараа һоггоон, бэеыемнай элүүр болгожорхидог... Захагүй үргэн түнэзгы далай юунэй сэнтэйб? Нэгэ шунгаһаар залуу болоходол гэхэш...

Эгээл эндэ, Палангада 1941 оной июниин 22-то эхилһэн дайн эртэ үглөөгүүр намайе һэрюулжэрхёо һөн. Тиихэдэ Паланга мүнөөнэйхидэ адли гоё һайхан, таатай зохид байгаагүй бэлэй. Һая болотор Сметонын министрнүүдэй, капиталистнуудай ба дээдэ зэргэтэй офицернүүдэй зуһалан гэжэ суурхадаг хуушанай Паланга зандаа байгаа һэн!

1941 ондо би, жэл бури далайн эрьедэ амархаяа ошодог, мүнөөнэй уран зохёолшо бэшэ, харин арбан гурбатай туранхайхан хүбүүн, юрын хүдэлмэришэнэй хүбүүн байһанби. Урдань эндэ амардаг баяшуулай иишэ ерэхэ аргагүй болоһон хадань лэ би Палангада байгаа һэм. 1940 ондо болоһон социалис революци тэдэнииие хамажархиһан юм. Харин бидэниие — хоёр мянга гаран хүдэлмэришэдэй үхибүүдые тэрэ революци үгытэй ядуу гэрнүүд, подвалнууд сооһоо суглуулжа, Палангада амархыемнай эльгээһэн байгаа! Тиигэжэл би дүү басагантаяа Паневежис городһоо Паланга ошоһон бэлэйбди. Мүнөө дүүмни ехэ болонхой, англи болон немец хэлэ заадаг багша юм.

Тэрэ сагта Германи Советскэ Союз хоёрой хилэ городһоо хэдэн километр холохонууд гарадаг байгаа. Энээнһээ холо урид немецүүд Клайпедын портые булимтаран абаад бишыхан Палангада дүтэхэнэ ерэжэ тогтоод, саашаа добтолон орохоор бэлэн байгаа юм. Эндэ амаржа байһан 2000 үхибүүд барагхан хүршэтэй байгаа бээз? Шахамал тарган, тон хүхюу немец пограничнигуудые бидэнэр заримдаа харагша һөмди.

Манай унтажа хэбтэхэдэ, наранай үшөө гараадүй байхада дайн эхилээ һэн. Снарядууд ба минэнүүдэй хирэ хирэ болоод лэ нэгэ жэгдэ тэһэржэ байхадань бидэнэр далай хүүенэ гэжэ һанаа бэлэйбди. Манай гэрэй оройе снарядай хуу татажа, бүтүү утаанай таһалгаар дүүрэжэ, бүтархай шэлэй сасархадал бидэнэр ухаа мэдээгүй гүйлдэшоо һэмди. Хубсалангүйгөөр нюсэгэн хүлнүүдээ юумэндэ алажа ябаад харайлдаа һэмди. Манай байһан гэрнүүд шатажа эхилбэ. Шанга тэһэрэлгэнүүдһээ газар дорьбоно. Хилэ дээрэ пулемёдууд таршаганана. Хэнэй буудаһые тиихэдэ мэдээгүй һэм, харин мүнөө совет пограничнигууд буудаһан байгаа гэжэ мэдэгшэб. Хорохо, бэеэ нюуха газар байбагүй.

— Эжы, хаанабши — ээ? — гэжэ басагад шашхалдана, магад, хүбүүдшье тииһэн байжа болоо. — Эжы, эжы, эжы!

Эжынүүднай Вильнюстэ, Каунаста, Паневежистэ ба Шауляйда байгаа бшуу. Тэрэ үедэ эжынэрнай үлэ зүһөөн зулгааажа байгаашье аалам, зүгөөр бэе бэеэ харалсаагүй ябаабди.

Нэгэ танил хүбүүе гэнтэ харажархибаб. Мальцас гэжэ обогтой һэн. Энгэртээ улаан одотой сахюур сагаан самсатай ябадаг туладань обогынь мэдэхэ байгааб. Бултадаа тэрээндэ атаархагша һэмди. Харан гэһээмни нэгэ һонишогоор бүхышоод байба. Би хэдэн хүбүүдээр хамта унаһан Мальцасай хажууда гүйлдэжэ ерэбэди. Тэрэниие үргэжэ абаашаад, шэрлэгдэһэн һандали дээрэ хэбтүүлбэбди.

— Харыт энээнэйнгээ одые, — гээд нэгэ хүбүүн һүрдэнгеэр шэбэнэбэ.

Үбсүүн дээрэхи улаан одониинь адхарһан бэхэ шэнги, улам ехэ боложо байба. Хахад сээжэнь улайшаба. Гараа харан гэһээмни тэрэ хүбүүнэй шуһаар будагдашанхай.

Тэһэрэлгэнүүд түргэлэжэ, шархатагшад бури олон болоно. Альгааараа тухаяа бүглэһэн арбаад наһатай хүбүүе хараа һэм. Шархаһаань ганса шуһан бэшэ, харин уураг тархинь гоожожо байгаа бэлэй.

Автобусой станци тээшэ гүйлдэгты гэжэ ехэшүүлэй нэгэн хашхарба.

Станци дээрэ оройдоо хоёрхон автобус байба. Хэниие, хайшань абаашахаяа байһанаа жолоошод мэдэнэгүй. Станциие тойроод снарядууд тэһэрнэ.

Хоёр мянгаад үхибүүдһээ оройдоо зуутаадынь лэ бишыхан автобусуудта орожо үрдибэд. Автобусуудай байраһаа хүдэлхэ үедэнь аймшагтай хашхараан дуулдаба. Тэрэ минии дүү басаган байба. Курортын нүгөө захада байһан тула гээгдэшоо ха юм. Би урагшаа даб гөн тонгойжо, хүнүүдэй толгой дээгүүр дүүгээ шэрээд, автобус соо оруулжархёо һэм.

Автобус соо ороһон үхибүүд амяа бүтэн, муудажа унанад. Нэгэ зариманиинь пальтогоо үмдэнхэй, нүгөө зариманиинь нюсэгэн шахуу. Би үмдэеэ, хээтэй хүүртигээ үмдэжэ үрдиһэн ябааб.

Бидэнэр ехэ холо ябашабабди, бууддаан, бүхы аймшагтай юумэнүүд, муухай зүүдэн мэтэ Палангада үлэшэһэн шэнгеэр һанабабди. Теэд оройдоо табан километр ошоһон ябабабди.

— Һамгандаа бусахамни, айһандаа үхэшэхэдөө болохо, — гэжэ һахалаа урагшаһан, бурүүл харасатай нэгэ жолоошониинь мэдүүлбэ.

Хоёрдохи жолоошониинь бензиниин дууһаа гэбэ. Бидэнэр автобусһоо гарахадаа, урда хойгуурнай боложо байһан аймшагтай тэһэрэлгэнүүдые бэһа дуулабабди.

Хайшаа ябаха гээшэб?

— Зүүн тээшээ, — гэжэ шиидхэбэбди. Ехэ дээрэ гараагүй байһан наран тээшэ зүглэн ябанабди. Нөгөөрөн долгиһон таряан дээгүүр болжомуурнууд жэргэнэ, гоё һайханшье, уйтай гашуудалтайшье байба. Нэгэ бишыхан тосхондо хүрэжэ ерэбэбди, хүн зониинь хүнүүдые хүдөөлүүлдэг үхэрэй дээрэ хорогдошонхой. Хуушанай модон хэрээһэнүүд үглөөнэй шүүдэрһээ ялалзан харагдана.

— Ябагты, ябагты, үхибүүд, — гэжэ наһатай эхэнэрнүүд гарнуудаараа зангаад, өөһэдөө бархиралдана, — бидэнэр үхэхэеэ эндэл үлэхэмнэйл даа.

Солдадуудые һуулгаһан машинанууд шуумайлдан гаранад...

Нэгэ сула тооһон болошоһон, бүхөөгтэй ашаанай машина зогсобо.

— Хайшаа ябаабта, үхибүүд? һуугты, — гээд тархяа боолгоһон лейтенант ородоор хэлэбэ.

Тиихэдэ ород хэлэ хэмнайшье мэдэхэгүй һэн. Тиибэшье түргөөр машина дээрэ гарабабди.

Үлэгшэднай удаадахи ашаанай машина хүлеэжэ байгаа һэн.

— Дайн... Дайн эхилбэл даа, үхибүүд, — гэжэ лейтенант хэлээ һэн. Энэ хадаа намда ород хэлэнэй түрүүшын хэшээл болоһон юм.

Нэгэ хара самолёт шоссе харгы зүбшан, тон доогуур ниидэн гараба.

— Хэбтэгты! — гэжэ лейтенант хашхараад, намайе нюргаараа халхалаа бэлэй.

Хэншье һомондо дайрагдаагүй, харин машинымнай мотоор лэ сүмэ сохигдобо.

Бидэнэр машинаһаа буужа, дахин ябгалбабди.

...Дайнай эхилхые би иигэжэ угтаһан хүм — Литвагай шатажа байһан газар нютагуудаар, Латвиин тэһэ задаа бомбодуулшаһан Елгава ба Ригэ, ородой Смоленск город сооогуур хэдэн зуун километр ябагаар ябажа гараа бэлэйбди. Үхибүүдээ зүүлжэнь ябуулжа байһан Смоленскдэ бидэниие сахатарнай эдеэлүүлээ һэн.

Басагандаа хөөрэжэ үгэхэеэ мүнөө хүрэтэр шиидэжэ ядадаг дайн иигэжэл эхилһэн юумэл даа.

Миколас СЛУЦКИС,
уран зохёолшо.
(АПН).

Шатарай талаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө Тигран Петросян Борис Спасский хоёрой наадалга Москвагай эстрадын театр соо болножо байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тигран Петросян, Борис Спасский наадажа һуунад.

ТАСС-ай фотохронико.

АГЫН ОКРУГҺОО ЕРЭҺЭН БЭШЭГ

Нютаг хэлэ шэнжэлнэ

Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын институдай (мүнөө Наукануудай академиин филиалай) хэлэ бэшэг шэнжэлэгшэд Агын округоор экспедицидэ ябана. Диалектологиин экспедициие хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цыдендамбаев хүтэлбэрилнэ. Мүнөө үедэ тэдэнэр Могойтын районоор ябажа, нютаг зоной хэлэ шэнжэлхэдэ шухала хэрэгтэй материалнуудые—элдэб үгэ хүүрнүүдые, үльгэр, таабаринуудые суглуулна.

Һолир

Эндэхи нютаг хэлэн литературна хэлэндэмнай нилээд дүтэрхы. Юундэб гэбэл, Агада гол түлэб Хориин 11 эсэгэһээ таһарһан галзууд, хүбдүүд, сагаан, хуасай, шарайд, харгана мэтын зон һууна. Тиибэшье һаа, эндэхи нютаг хэлэндэ эдэ тэды илгаа бии. Үгэнүүдэй талаар абажа үзэе. Жэшээнь, литературнаар хэлсэдэг зуруул гэжэ үгын орондо шинирэ гэнэ. Мүн литературна үнэгэн, баабгай, хамхуул, мөөр гэһэн үгэнүүдые тус тустань эндэ араата, хара гүрөөһэн, тэмээн халаахай, сахариг гэхэ мэтээр хэлэдэг байна. Хэмэл одые (спутнигые) Могойто нютагаархинай **һолир** гэжэ нэрлэдэгынь һонирхомоор.

Ногоо эреэхэн юурэнзэ

Эндэхи зон таабаряар ехэ баян, таабари хэлсэхэдээ бэрхэшье байна. Жэшээ болгон, хэдыхэн таабаринуудые эндэхи зоной хэлэдэг янзаар бэшэжэ харуулая.

Ногоо эреэхэн юурэнзэ
Хушуу нугаар талмайраа
(Бэхэ гуурһан хоёр).
Сандаг Дибжэн Налжарваа
Сагаан дун бэдиржэ
ябатараа,
Саял Самадаа баригдашаба.
(Хулганаан тибһэ бэдиржэ ябатараа, араатада барюулшаха).
Хүрилгөөтын эбэртэ
Хүрин эреэн харсага түрэбэ
Хүн амитан халажа ядаба,
Хоёр хүлтэ суусагаалжан
халаба.
(Хяһа хөөргэ, хабшуур)
Үриин һайгаар үргаа һэмби,
Үндэһэнэй муугаар
углэрөөб.
Ангуу мүрэнэй суглаанда
ошохомни,
Тэхэрихэ болихым
тэнгэри мэдэхэ,
Бусаха болихым
бурхан мэдэхэ.
(Тэмээн халаахай).

Эдэ таабаринуудые Болодой Мэдэгмаа (1917 оной, хуасай эсэгын, Түүргэ нютагта түрэһэн), Митабай Долгор (1825 оной, хүбдүүд эсэгын, Ага нютагта түрэһэн), Бадараева Һамасэрэн (1907 оной, шарайд эсэгын Хүнхэр нютагта түрэһэн) гэгшэдһээ бэшэжэ абааб.

Эрбэсэй арһа тохоод...

Хан гарууди шубуун
Ганга нуурһаа уһалаад,
Саста Сагаан уулые
Сарья болгожо дабаба.
(Гуурһан, бэхэ, саарһан).
Эрлигэй хүхэ бухада
Эрбэсэй арһа тохоод,
Умаахам
Ум-маани хоёр
һундалдаба.
(Тэнгэри, һара наран хоёр)
Эрьеэ эрьеэ.
Тойроо тойроо
Эрээгшэ үнеэ түрүүлбэ.
Тэрэнэйнгээ тугал унаад,
Үбэштэй болобо.
(Тогсо нэрээд, архинь угаад, һогтохо).
Хоёр туулай холбоотой,
Нэгэ туулайнь нэмнээтэй.
(Амитанай хоёр бөөрэ, зүрхэн).
Намайе эндэ байна гэжэ хэн
хэлээб?
Лама Дампил хэлэбэлтай?
(Тибһэн).

Эдэ таабаринуудые Сэбэгэй Дэжэд хөөрэжэ үгөө (1911 оной, харгана эсэгын; түрэһэн нютагынь — Адуун шулуун).

Шэнэ аргаар...

Нютаг хэлые юрын аргаар шэнжэлхынгээ хажуугаар, экспедицидэ хабаадагшад элдэб оньһон шэнэ арга түхеэрэлгэнүүдые — магнитофон, палатограмма, рентгенограмма мэтые хэрэглэнэ. Мүнөө палатограмманууд хэгдэжэ, магнитофоноор яряанай үгэнүүд бэшэгдэжэ байна. Экспериментальна бүлэгые эрдэмэй кандидат И. Д. Бураев хүтэлбэрилнэ. Экспедицидэ хабаадагша эрдэмтэд нютаг хэлэ шэнжэлхэ зуураа, институт (филиал) тухайгаа, өөрынгөө хэлтэсэй ажал хүдэлмэри тухай эндэхи зондо хөөрэжэ үгэнэ, элидхэл, лекци хэнэ.

Хэлэ бэшэг шэнжэлэгшэд ингээд эндэһээ Шэтын областиин зүүн районуудаар ябахаяа гараханъ.

Ц. БУДАЕВ,
диалектологиин экспедицидэ хабаадагша.
Могойто нютаг.

СПОРТ — СПОРТ

Футбол

ТҮРҮҮШЫН УУЛЗАЛГАНУУД

«Б» футболистнуудай дунда Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө түрүүшын мүрысөөнүүд болножо байна. Манай зургаадахи зонодо энэ жэлдэ наадаха болоһон 16 командын футболистнууд майн 2—3-да түрүүшынгээ уулзалгануудые үнгэргэбэ. Эндэ өөрынгөө талмай дээрэ шаламар бэрхээр наадаһан командануудынь түрүүшын хоёр очко абажа, наадана таблица толгойлхо болобо. Тэдэнэймнай тоодо али городой команданууд оролсобо хаб гэхэдэ. Ангарск городой «Старт» бүлгэмэйхид бүхы командануудһаа соохоо һайн амжалтатай. Эдэнэй айлшаар ерэһэн Бийск городой «Прогресс» командатай өөрынгөө талмай дээрэ наадаһан. Хэнэйтнайшье мэдэһээр «Старт» командынхид үнгэрэгшэ жэлдэ бирагүйгөөр наадажа гараһан aаб даа. Мүнөө эдэнэрнай түрүүшынгээ уулзалга үнгэргэхэдөө айлшадаа 3:1 гэһэн тоотойгоор шүүжэрхиһэн байна. Тиихэдэ нүгөөдэ залуу командын—Владивосток городой «Океанай» футболистнууд Благовещенскын «Амур» командые 2:0 тоотойгоор шүүжэрхёо. Бусад командануудынь 1:0 тоотойгоор шүүһэн, нүгөөдүүлынь тэнсэһэн байна. Шэтын «Забайкалец» Находкын «Рыбак» командые 1:0, Павлодарай «Иртыш» Рубцовскын «Торпедо» бүлгэмэйхидые баһал 1:0 тоотойгоор шүүһэн байна. Шүүһэн командануудынь 2—2 очкотой болобо. Тиихэдэ манай Улаан-Үдын «Сэлэнгэ» Комсомольск-на-Амуре городой «Авангард» командатай 2:2 гэһэн тоотойгоор тэнсээ балэй. Мүн Эрхүүгэй «Ангара»—Новокузнецкын «Металлург», Красноярскын «Локомотив» — Прокопьевскын «Шахтер» команданууд хоорондоо наадахадаа, уулзалгаяа 1:1 гэһэн тоотойгоор түгэсхөө. Семипалатинскын «Цементник» Киселевскын «Труд» командануудай наадан 0:0 тоотойгоор дүүрэһэн байна. Ээлжээтэ—хоёрдохи уулзалга майн 7—8-най үдэрнүүдтэ үнгэрэгдэхэ.

Энээнһээ гадна, манай зоны футболистнууд хоорондоо СССР-эй кубок абахын түлөө наадана. Мүнөөдөө 14 команда наадаад, тэдэнэй долоониинь шүүгээд ябана. Эндэ Находко городой «Рыбак» Благовещенскын Амурые 3:1 тоотойгоор шүүһэн байна. Мүн иимэ тоотойгоор Новокузнецкын футболистнууд Красноярскын «Локомотив» командые шүүгээ. Эрхүүгэй «Ангара» Бийскын «Прогресс» бүлгэмэйхидые 2:0 тоотойгоор шүүһэн. Павлодарай «Иртыш» Семипалатинскын «Цементник» командануудай уулзалга 2:1 тоотойгоор дүүрээ. Эндэ «Иртыш» командынхид диилэһэн байна. Нүгөөдэ Улаан-Үдын «Сэлэнгэ» —Владивостогой «Океан», Комсомольск-на-Амуре «Авангард»—Шэтын «Забайкалец», Прокопьевскын «Шахтер»—Рубцовскын «Торпедо» командануудай наадан 1:0 тоотойгоор дүүрэһэн. Түрүүн нэрлэгдэһэн командануудынь шүүһэн байна. Эдэнэрэй дунда ээлжээтэ наадаһиинь июлиин 21—22-ой үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэ. Манай «Сэлэнгэ» командын футболистнууд Находкын «Рыбак» бүлгэмэйхидтэй июлиин 21-дэ наадаха болонхой. Наадан Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ үнгэргэгдэхэ.

ШАТАР

ТУЛЭГ ДУНДАА

Буряадай облпрофсоведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөнэй хэдэ хэдэн уулзалганууд үнгэрэгдэбэ. Эндэ «Электромашина» заводой шатаршад бараг һайнаар наадажа лбана. Эдэнэр дүрбэдэхи уулзалгада мяха-консервын комбинадай шатаршадтай үнгэргэхэдөө, наадаяа 4:4 гэһэн тоотойгоор түгэсхөө. Удаадахи наадандаа шэлэй заводойхидые 5:3 тоотойгоор шүүжэ, дүн хамтадань 27 очкотой боложо эрхимлэшэбэ.

Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай шатаршад 19 очкотой болонхой. Эдэнэр «Теплоприбор» командые 6:2, оёдолой «Труд» фабрикын шатаршадые 4,5:3,5 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байна.

Городой эхэнэр шатаршадай дунда эхилһэн мүрысөөнэй ээлжээтэ уулзалганууд үнгэрэгдөө. Гурбадахи уулзалгын болохоор Соколова Радченкотай наадахадаа амарханаар тэрэнээ шүүжэ, түрүүшын очкотой болоно. Хүдөө ажахын институдай студентка Этагорова Усачеватай наадахадаа, харангүй, бүрүү ябадал хэһэнэй удаа шүүгдэшоо. Маркова Павловада, Чимитова Игнатушкинада, Спиркна Ильинада, Данилина Чекмаревада шүүгдэ.

Гурбан уулзалгын удаа Чекмарева, Усачева гэгшэд 2-hoo хоёр очкотой түрүүлжэ ябана. Игнатушкина гурбанһаа хоёр очкотой болоһон.

А. МИХАЙЛОВ.

АНГУУШАДАЙ АНХАРАЛДА

Хабарай һүүлшын май һара ерэжэ, одоол дулаан үдэрнүүд үзэгдэбэ. Һуниндөө хүйтэншье һаа, үдэртөө 15—20 градус дулаан.

Халуун оронһоо олон янзын шубууд ерэнхэй. Гол горход, нуур сөөрэмүүд мүльһэнһөө сэбэрлэгдэжэ, уһанай шубууд эндэ олоороо сугларжа амарна. Огторгойдо булжамуурнууд жэргэнэ. Майн эхеэр түрүүшын сэсэг — ургы һалбараа.

Ойдо хура һойрнуудай наадан түлэг дундаа. Үбэлэйнгөө нойрһоо элдэб түрэлэй эрбээхэйнүүд һэринхэй.

Зэрлиг ангууд (булган, хэрмэн, һолонго болон ондатра) зулзагаланхай. Хандагай, буга, болон гүрөөһэд тугаллажа эхилэнхэй. Эдэ ангуудые олзоборилго мүнөө үедэ хорюултай.

Ангуушадай ехээр хүлеэһэн хабарай нугаһанай агнуури Хяагтын аймагта апрелиин 25-һаа эхилээ. Баргажанай, Баунтын болон Яруунын аймагуудта майн 8-һаа, Хойто-Байгалай аймагта майн 20-hoo эхилхэ. Бусад аймагуудта апрелиин 30-һаа нугаһанай агнуури эхилэнхэй. Хаанашье агнуури 10 хоногой болзортой, үдэрэй 4 нугаһа, 2 галуу бариха нормотой.

Хабартаа һойр, хура, хүдүү, торхируу, хун шубууд, тохорюун болон тоодогойдо агнуури хорюултай.

Ангуушад журам эбдэнгүй, саг соонь агнуури хэхэ, бултадаа биледтэй байха уялгатай.

М. ГЫЛЫКОВ,
ангуушан-биолог.

Болоһон ушар

ҺОЛООМОН ДОРО ХОЁР ҺАРА

Энэ ушар үнгэрөөшэ намар Чисаанын совхозой дүрбэдэхи отделениин түб һуурин Булаг тосхондо болоо. Октябрь һарын эхин. Үглөөгүүр тэнгэри сиидэгэр хүйтэн. Һэб һаб һалхин үлеэнэ. Хонишон Гарма Цыдыповэй эхэ—72 наһатай Цырма Самбаева гэгшэ жөл үлүүтэй боложо ябаһан томошог гахайгаа элеэлүүлээд, хорёоһоо газаашань гаргаба ха. Тэрэнь үдэр ерэбэгүй. Үдэшэшье үгы. Үглөөгүүр тайхаһандаа хүгшэн тэрэ тойрон ябажа хараашалаадшье, юумэ олобогүй. Үглөөдэрынь тосхон соогуураа хүү ябаад, зонһоо һурагшалхаданьшье, хараһан хүн олдобогүй.

Тэрэ үедэ тосхондо ойрохоно механизаторнууд һолоомо обоо хүбөө обоолжо байһан. Тэндэ хүгшэн ерээд һолоомо тойробо, шагнаархаба ха. Хон-жэн.

Гурба хоноһон хойно Дундада гэжэ газарта хониндо байһан Гармада захил ошоод. Гарма тэрэ бэеэрээ мотоциклаар гэртээ гүйлгэжэ ерээ. Эжытэеэ хөөрэлдөөд, бэдэрхэеэ гараба. Үглөөдэрынь эжыгээшье һундалдуулаад ябаа. Харин гурбадахи үдэртөө хоёр модоной газарта оршодог хүршэ бригадын түб—Улзытэ гэжэ ород тосхоной хажууда нэгэ томошог гахайн ябаһые туужа асарба ха.

— Энэ юрэдөө манай гахай бэшэ аал?—гээд Гармын асуухадань, эжынь ехэл ондоошорхоһон байгаа.

Харин хоёр хоноод байхада тэрэ гахайн эзэн эхэнэр ерэжэ, шаг шууяа табиһаар, гахайгаа абажа ябашоо.

Энээнһээ хойшо үшөө хэдэн хоногто бадэрөөд, «үгы болоо гэшэ» гэлсээлхибэд ха.

«Хоёр һара үнгэрбэ. Нэгэтэ колхозын эхеэр Гарма өөрөө Дундарай Рабдан Рыгзенэй Володя хоёртой үнеэхи тосхонойнгоо хажуудахи һолоомоһоо абаашаха трактораар ерэбэд. Нэгэ шанга абаашажа хаяад, хоёрдохёо ерэбэд.

Володя асалаад хаяна. Гарма гэшхэжэ байба. Томошогоор асажа байтараа, Володинь гэнтэ:

— Үгы, юун, хонин!... Бай гыш! Гахай хэбтэнэл!.. Гарма ши нии гахай..

Нээрээшье нөөхи гахайнь байшоо. Харин гараа хүрэн гэһэн амиды. Ганцал шалалаа барагонзойшонхой. Тэрэ бэеэрээ Гарма мори шаргаар гэртээ абаашаба.

«Гармын гахай һолоомон доро олдоо. Амиды байгаа». гэһэн һураг сүү тосхон соогуур сахилгаан шэнгеэр таража, хүн зон суглараба. хөөреэгэнөөн болобо. Гахайда халуун хара сай шудхаба. Отделениин ветеринар Гурбазар Цыденов ерэжэ тарилга хэбэ. Гахай яһала һэргүү байтараа, үдэшэлдэнтээ гэнтэ үхэшоо.

Харин мүнөөшье хүрэтэр «хүлшан гэжэ хоёр һара соо амиды байгаа гээшэб» гээд зарим нэгэд хөөрэлдэлэг байха. Нээрээшье һонин лэ!

Н. ГАЛДАНОВ.

ЖЭШЭЭТЭ ХАНИ БАРИСААН, ХАРИЛСАА ХОЛБООН

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). СЭВ-эй талаар туһа хүргэхын тула эндэ ерэһэн Совет ороной мал ажалай бүлэг мэргэжэлтэд Убсануурай, Баян-Үлгын аймагуудта ошохоёо Улаан-Баатарһаа мордобо.

Совет ханинарые баруун аймагуудта үдэшэлтын митинг дээрэ МНР-эй Хүдөө ажахын министр Б. Бальжинням үгэ хэлэхэдээ, аха дүүгэй ёһоор туһалхаяа ерэһэнэйнь түлөө совет ханинартаа баяр хүргэөд, саашанхи ажалдаа ехэ амжалта түйлахыень хүсэбэ.

ДРВ-гэй худалдаа наймаанай палатын мэдүүлгэ

ХАНОЙ. (ТАСС). Хайфоной порт шадархи районуудта американска авиациин добтолһонһоо уламжалан гадаадын худалдаа наймаанай суднануудта хохидолой ушаруулагдаһантай дашарамдуулжа эндэ өмхилэгдэлэн пресс-конференци дээрэ Вьетнамай Демократическа Республикын Худалдаа наймаанай палатын мэдүүлгэ тунхаглагдаа.

США-гай империалистнуудай эдэ зэрлиг муухай ябуулганууд Худалдаа наймаанай палатын мэдүүлгэ дотор эрид буруушаагдана.

Байлдаан болоһоор

ДАР-ЭС-САЛАМ, майн 6. (ТАСС). Мозамбигай патриодууд Кабу-Дельгаду, Ньяса провинцинуудтахи португальска сэрэгүүдтэй һүүлэй долоон неделиин туршада дайлалдаха зуураа, португальска 30-гаран солдадуудые үгы хээ гэжэ Мозамбигые сүлөөлхэ фронтын (Фрелимо) мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Энэл үе соо Фрелимогой сэрэгшэд дүрбэн хүнөө шархатуулһан байна гэжэ мүн мэдээсэгдэнэ.

Мэнсфилдын уряа

ВАШИНГТОН. майн 6. (ТАСС). Баруун Германидахи американска сэрэгүүдые табан дивизиһээ нэгэ гү, хоёр болотороньь хорооxые дурадханаб гэжэ сенадтахи демократнуудай ударидагша Мэнсфилд корреспондентнүүдтэ мэдүүлээ.

Дэлхэйн 40 шахуу оронтой баталһан договоройнгоо уялгануудые Холбоото Штадуудай дүүргэжэ хэр шадаха байһыень сенадай нэмэлтэ комисси шэнжэлжэ эхилэнхэй гэжэ Мэнсфилд мэдээсэбэ.

Испаниин студентнэр эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэнэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Испаниин 3 мянган студентнэр «Эрхэ сүлөө!» гэһэн уряатайгаар майн 5-най үдэр Мадридта демонстраци хээ гэжэ Рейтер агентство мэдээсэбэ.

Бэеэ даанги демократическа профсоюзуудаа студентнэрэй дахинаа хамгаалан болоһон Политэкономиин факультедэй байшан соо демонстраци боложо эхилээ. Франкодо эсэргүү ехэ демонстрацинуудай болоһоной һүүлээр университедэйнь хаагдаһан Барселонын студентнэртэй һаналаа нэгэдэнхэй байһанаа эдэнэр үшөө дахин мэдүүлбэ.

Студентнэрэй городогые полициин сагдаанар хүреэлээ. Морито жандармнар демонстрантнарта добтолон, хэдэн арбаад хүниие барижа хаагаа.

Мадридта, Барселонодо, Сан-Себастьянада, Памплонидо хаагдаһан нүхэдыемнай сүлөөлэгты гэжэ студентнэр эрид шанга эрилтэ табиба.

ХИЛЫН САНАҺАА

Түрмэдэ хаагдагшад табигдаа

ДЕЛИ, майн 6. (ТАСС). ПТИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Баруун Бенгали штадай правительство «Индиие хамгаалха тухай хуулиин» ѵндэһөөр барижа хаагдаһан һүүлшын 411 хүниие, тэрэ тоодо параллельна компартиин 81 гэшүүниие түрмэһөө табиха захиралта гаргаа.

Шэнэ премьер-министр

БРАЗЗАВИЛЬ, майн 6. (ТАСС). Национальна революционно хүдэлөөн гэжэ засаг баригша партиин нэгэдэхи политическэ секретарь, политбюрогой гэшүүн Амбруаз Нумалазай Конгын Республикын (Браззавиль) премьер-министрэй тушаалда томилогдоо гэжэ эндэ засагай газарһаа соносхогдобо.

Олоороо бодхуултана

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай сэрэгэй хүнтын хархис армиин солдадууд хэдэн мянгаадаараа бодхуултана.

Информационно агентствэнүүд Сайгонһоо абтаһан американска сэрэгэй мэдээнүүдые дурдан, нигэжэ мэдээсэбэ: һара бүри 6 мянга шахуу солдат ба офицернууд буугаа хаяжа, Урда Вьетнамай армиһаа зугадана.

Олоороо бодхуулгадаг болоһон ушар сэрэгэй хүнтын, американска сэрэгэй засагаархидай дунда ехэ сошордол үүсхэнэ.

ҮЛЭСХЭЛЭНДЭ ГАСАЛАНДА НЭРБЭГДЭГШЭД

НЬЮ-ЙОРК, майн 6. (ТАСС-ай корр.). «Недели хоёр үдэр хүдэлмэрилбэл, өөрыгөө золтойдо тоолодогби. Минии үхибүүд ходоодоо шахуу үлэсхэлэн хооһон унтадаг. Һамгамни үлбэр үбшэн болошонхой. Теэд бидэниие хэншье хэрэглэдэггүй» — гэжэ Мануэль Васкес муулартайгаар хөөрэнэ. Энэ хүн Холбоото Штадуудай урда зүгтэхи Сан-Антонио нютагта (Техас штат) байдаг.

Үгытэй ядуу Мануэлиин түрэлхид нютагайнгаа мянгаад нүхэдтэй хамта зол хуби бэдэржэ, тушаад шахуу жэлэй үеэр Мексикэһээ США ерэһэн байгаа. Теэд эдэнэр эндэ зол олоогүй. Мануэль хоёрхон жэлэй хугасаа соо һургуулида хүдэлөөд, тэрэнээ хаяха, үмхэ хилээмэ бэдэрхэ баатай болоо. США-гай урда, Баруун-Урда штадуудта нютагжаһан 4 миллион мексиканецуудай олонхиин байдал Мануэль Васкесай хуби заяанһаа илгархаар бэшэ.

Заседаниинь хойшолуулагдаа

ПАРИЖ, майн 6. (ТАСС). Арадай саг зуурын консультативна конгрессэй (Индонезиин хуули гаргадаг дээдэ зургаанай) суглаан майн 12-то зарлагдаһан аад, болзоргүйгөөр хойшолуулагдаа. Франс Пресс агентствын корреспондентын Сингапурһаа дамжуулһанай ёһоор, Индонезиин арминин ахамад командалагша генерал-лейтенант Сухарто конгрессэй сүглаанай хойшолуулагдаһые тайлбарилха зуураа, президент Сукарно иимэ захиралта гаргаа гэбэ. Энэ ушар конгрессэй суглаае бэлдэхэ арга, саг олгоно гэжэ Сухарто тайлбарилаа гээд тэрэ корреспондент мэдээсэбэ.

Вьетнамай Демократическа Республикын сэрэгшэд болон арад зон Эхэ оронойнгоо агаарай хилэнүүдые һэримжэтэй хёрхоор сахин хамгаална. Дайсанай мянга гаран сомоледууд буудагдажа унагаагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нгэ Ан провинциин Куинь Лэу райондо буудагдан унагаагдаһан американска Ф 101-Д гэжэ самолёт шатажа байна. Унаһан самолёдой лётчик плендэ абтаа.

ВИА—АПН-эй фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Бүхы һунгагшадта—эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, эрэгтэй, эмэгтэй таряашадта, совет интеллигенцидэ, Совет Армиин, Далайн Сэрэгэй Флодой сэрэгшэдтэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Хандалга.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Эдэлшүүлэ—партийна анхарал» гэһэн Ц. Цыбиковэй корреспонденци. «Табан жэлэй зорилгонууд» гэһэн рубрика доро «Таряан ажахы хүгжөөхэ гол зорилгонууд» гэһэн хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй статья. Редакцида ерэһэн бэшэгүүд.

Гурбадахи хуудаһанда: рабкор А. Воротниковой, «Бригадир үсэ сухалдана» гэһэн очерк. Геолог М. Ямирай статья.

Дурбэдэхи хуудаһанда: хилын саанаһаа мэдээсэл. АПН-эй материалнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бүрхэгшэг байха. Урда нютагуудта багахан бороо орохо. Баруун хойноhoo һулаханаар һалхилха. Республикын хойто нютагуудта 7—12, урда аймагуудта 12—17, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 2—4, үдэртөө 15—17 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Майн 9—10-най үдэрнүүдтэ республика дотор шиир ноитон оро гүй, баруун тээһээ һулахан һалхилха, хойто аймагуудта һүниндөө 1—6 градус хүйтэн, үдэртөө 5—10 градус дулаан, бэшэ нютагуудта һүниндөө 2 градус хүйтэнһөө 3 градус хүрэтэр дулаан, үдэртөө 10—15 градус дулаан байхаар багсаагдана.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд:

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-69, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-71, 60-21, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 36-30, информации—34-05 и переводов — 24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н 01626. Зак. № 468.